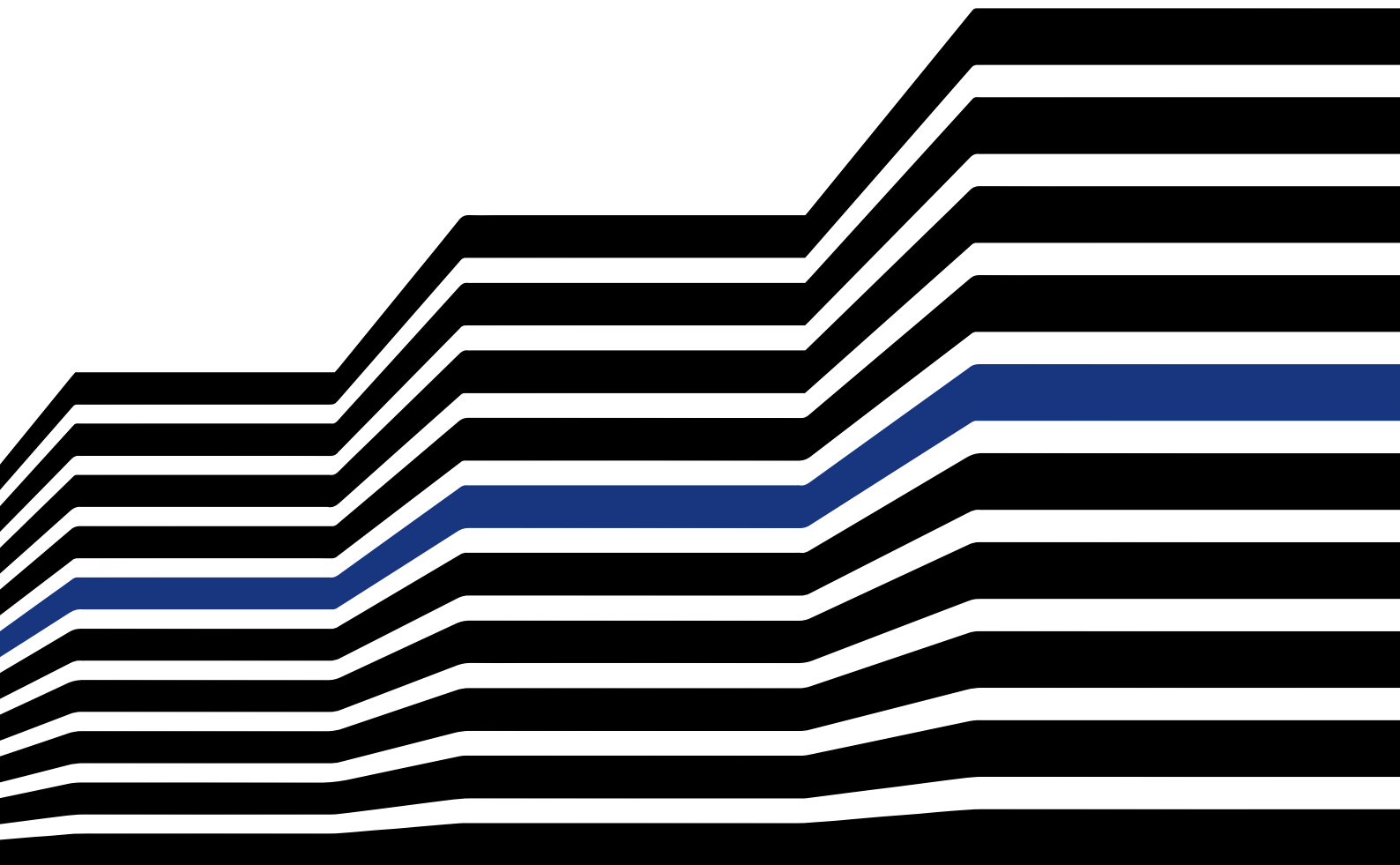

Národné osvetové centrum

SITUAČNÁ SPRÁVA O DOMOCH KULTÚRY NA SLOVENSKU

**NÁRODNÉ
OSVETOVÉ
CENTRUM**

NÁRODNÉ OSVETOVÉ CENTRUM

SITUAČNÁ SPRÁVA O DOMOCH KULTÚRY NA SLOVENSKU

Výsledky kvantitatívneho prieskumu realizovaného pod názvom
Pasportizácia domov kultúry miest a obcí SR kultúrnych domov SR v roku 2020

Zostavil:	PhDr. Mario Dobrovodský
Odborne spolupracovala:	PhDr. Veronika Vasilová, PhD.
Jazyková úprava:	PhDr. Nadežda Sekelová
Grafická úprava:	Radoslava Lončíková
Vydanie:	1.
Rok vydania :	2021
Náklad:	300 ks
Tlač:	Bittner print, s. r. o., Ivanská cesta 2C, 821 04 Bratislava, www.bittner-print.com
ISBN:	978-80-71121-369-7

ÚVOD

Prvý pokus o pasportizáciu kultúrnych objektov na pôde Národného osvetového centra sa uskutočnil v roku 1996, v čase zmien v územnosprávnom usporiadaní SR, s ambicióznym cieľom zaznamenať všetky dostupné údaje o objektoch využívaných na kultúrno-osvetovú činnosť v mestách a obciach SR. Týkala sa kín, divadiel, galérií, klubov, múzeí a kultúrno-osvetových zariadení, kde sa sledovali najmä počty objektov, počty pracovníkov a súborov, ktoré v nich pôsobia. Následným výstupom boli tabuľky s počtami objektov za jednotlivé oblasti kultúry v nových krajských a okresných územných celkoch k 31. augustu 1996. Ako sa v závere správy konštatuje, materiál okrem samotnej sumarizácie objektov ďalej neumožňoval žiadnu ďalšiu prácu so získanými dátami, lebo jednak sa pasportizácia nezvykne interpretovať, ale najmä chýbali sociologické dáta, ktoré by to umožňovali. V každom prípade tento materiál poukázal na nevyhnutnosť monitorovať predmetnú oblasť, ale aj na neúnosnosť obsiahnuť všetko v rámci jedného projektu. Stal sa z neho akýsi predobraz ďalšieho systematickejšieho a detailnejšieho monitoringu objektov a zariadení jednotlivých oblastí kultúry v rámci zákona o štátnej štatistike kultúry cez výkazy KULT pod garanciou Ministerstva kultúry SR a odbornou a realizačnou gesciou NOC.

Druhý pokus o pasportizáciu kultúrnych objektov v mestách a obciach SR sa uskutočnil v roku 2005 pod pracovným názvom **Súpis – pasportizácia kultúrnych domov 2005**. Ako už názov naznačuje, zásadný rozdiel v porovnaní s predchádzajúcim projektom bolo sústredenie len na pasportizáciu kultúrnych domov či stredísk, s cieľom vytvoriť aktuálnu databázu informácií o fungujúcich (ale i nefungujúcich) kultúrnych domoch či kultúrnych strediskách a možnostiach, ktoré poskytujú. Dôležitý bol akcent na získanie reálnej databázy adries a kontaktov na vlastníkov a prevádzkovateľov týchto objektov.

Dotazník bol navyše rozšírený o otázky týkajúce sa niektorých ďalších údajov o sledovaných objektoch (napríklad vek, stav, počet miestností). Nespochybniteľným úspechom tohto projektu bola jeho metodická príprava a realizácia terénnych prác, ktorá dosiahla takmer stopercentné pokrytie sledovaných objektov. Na druhej strane, okrem enumerácie objektov s ich presnou identifikáciou a zaradenia v rámci územného členenia získané dáta opäť neumožnili (alebo sa k tomu nepristúpilo) aspoň základné porovnanie stavu medzi jednotlivými regiónmi a následnú interpretáciu.

Projekt prieskumu pod názvom Pasportizácia domov kultúry miest a obcí SR realizovalo NOC v období máj 2019 – jún 2020 v spolupráci s Asociáciou kultúrnych inštitúcií miest a obcí Slovenska (AKIS) a s finančnou podporou Ministerstva kultúry SR. Obsahovo, ale v oveľa širšom rozsahu a sčasti aj metodicky nadviazal na obdobný projekt realizovaný naposledy NOC v roku 2005. Cieľom projektu pasportizácie bol súpis a opis aktuálneho stavu objektov (fyzický, technický), ktoré patria pod správu miest a obcí alebo VÚC, slúžiacich na kultúrne podujatia a iné aktivity spojené s kultúrnou činnosťou.

Prezentovaná Situačná správa o domoch kultúry na Slovensku predstavuje výstup z realizovaného prieskumu. Po takmer štvrtstoročí ide o tretí pokus o uchopenie problematiky pasportizácie kultúrnych zariadení a objektov slúžiacich na kultúrne podujatia a iné aktivity súvisiace s kultúrnou činnosťou. Pri nezmenenom predmete projektu (kultúrne zariadenia – kultúrne domy či kultúrne strediská) je v porovnaní s predchádzajúcimi konceptmi jeho zásadný rozdiel v rozsahu a obsahu získaných dát. Tie umožňujú to, čo sa ako

objektívny fakt konštatovalo v minulosti – poskytujú hlbšiu analýzu a interpretáciu. Hoci ďalej zmieňované zmeny metodiky zberu dát v súvislosti s nepredpokladanou pandemickou situáciou neumožnili úplne naplniť zmysel pojmu pasportizácia ako súpisu všetkých sledovaných objektov, získané reprezentatívne dáta možno považovať za relevantný kvalitatívny posun v poznávaní kultúrnych domov na Slovensku. **Najpodstatnejším výsledkom prieskumu** je možnosť kvantitatívnej a kvalitatívnej komparácie stavu a prevádzkovo-technických možnosti kultúrnych objektov na úrovni regiónov a kategorizovaných sídelných jednotiek a identifikáciu parametrov, ktoré spôsobujú diferencie medzi nimi. Táto skutočnosť okrem nových poznatkov poskytuje nové možnosti pri koncipovaní stratégie a kultúrnej politiky kultúrno-osvetovej činnosti.

Situačná správa o domoch kultúry na Slovensku je rozčlenená do štyroch kapitol. Prvá kapitola približuje charakteristiku a stav kultúrnych objektov. Druhá kapitola je zameraná na opis stavu prevádzkovo-technickej vybavenosti kultúrneho objektu. V tretej kapitole je spracovaný rozsah a ponuka realizovaných kultúrnych aktivít, ktoré sú hlavným predmetom ich činnosti, a štvrtá kapitola reflektuje podnikateľské služby mimo ponuky kultúrnych aktivít, ktoré poskytujú domy kultúry v súčasnosti.

V závere možno konštatovať, že hoci pandemická situácia v istom zmysle ovplyvnila aj tento projekt, zber dát sa podarilo dokončiť ešte v čase pred úplným prepuknutím jej reštrikčných dôsledkov na kultúrnu činnosť. Prezentované výsledky tak reflektujú obdobie, keď sledované kultúrne zariadenia fungovali v „normálnom“ režime, bez intervencie faktorov, ktoré by mohli výsledky prieskumu v konečnom dôsledku obsahovo ovplyvňovať.

OBSAH

SITUAČNÁ SPRÁVA O DOMOCH KULTÚRY NA SLOVENSKU

I. CHARAKTERISTIKA A STAV KULTÚRNYCH OBJEKTOV

1.1. Celkový stav kultúrnych objektov (funkčnosť)	12
1.2. Vek budov domov kultúry	15
1.3. Autonómnosť domov kultúry	18
1.4. Domy kultúry podľa počtu miestností/priestorov	21
1.5. Domy kultúry podľa rozlohy	25
1.6. Amfiteátre ako súčasť správy kultúrnych objektov	27
1.7. Rekonštrukcia kultúrnych objektov	33
1.8. Rozsah dokončených prác v rámci čiastočnej rekonštrukcie domov kultúry	39
1.9. Požiadavky na ďalšiu rekonštrukciu domov kultúry	41
1.10. Vek súčasného interiérového a technického vybavenia budovy	44

II. PREVÁDZKOVO-TECHNICKÁ VYBAVENOSŤ KULTÚRNEHO OBJEKTU

2.1. Ponuka služieb	47
2.2. Technické vybavenie priestorov	52
2.3. Stavebno-technické vybavenie priestorov	57
2.4. Ponuka zariadení na kultúrne vyžitie	61

III. ROZSAH REALIZOVANÝCH KULTÚRNYCH AKTIVÍT

3.1. Ponuka kultúrnych služieb	66
3.2. Dom kultúry ako zriaďovateľ umeleckých telies a organizátor	72

IV. PONUKA SLUŽIEB NA PODNIKANIE MIMO OBLASTI KULTÚRY

SITUAČNÁ SPRÁVA O DOMOCH KULTÚRY NA SLOVENSKU

(VÝSLEDKY
KVANTITATÍVNEHO
PRIESKUMU)

PROJEKT PRIESKUMU A METODIKA ZBERU DÁT

Primárnym cieľom projektu pasportizácie bol súpis objektov slúžiacich na kultúrne podujatia a opis ich aktuálneho stavu.

Parciálne ciele projektu mali zistiť, aká je:

- Právna a vlastnícka (prevádzkovo-zriaďovateľská) forma sledovaných objektov,
- Charakteristika a stav objektov (vek, rozloha, počet disponibilných miestností na realizáciu kultúrnych aktivít, technický stav – nutnosť rekonštrukcie, resp. realizovaný rozsah rekonštrukcie...),
- Prevádzková a sociálna vybavenosť objektov (občerstvenie, šatne, hygienicko-sociálne služby...),
- Technická vybavenosť objektu na kultúrne podujatia (akustické zabezpečenie, svetelný park, vybavenie na zabezpečenie audio- alebo videozáznamu...),
- Rozsah realizovaných kultúrnych aktivít – (kino, divadlo, knižnica, výstavy...),
- Rozsah realizovaných iných ako kultúrnych aktivít.

Zber dát sa mal realizovať prostredníctvom anketárskej siete a na základe osobných (face to face) rozhovorov vo všetkých obciach a mestách SR. Udalosti súvisiace s pandemickou situáciou neumožnili uskutočniť zamýšľaný metodický zámer zberu dát, ktorý sa musel upraviť a realizovať iným, bezkontaktným spôsobom. Z hľadiska cieľov projektu sa síce projekt nezmenil, ale z pôvodnej ambície pasportizácie kultúrnych objektov v jej pravom zmysle slova (súpis všetkých kultúrnych zariadení) sa muselo zľaviť. Upravená podoba metodiky prieskumu tak nadobudla trochu inú tvár.

Terénnu fázu zberu dát zabezpečovala agentúra SITCON, poverená realizáciou na základe výsledkov výberového konania. Prostredníctvom online dotazníka (CAWI – Computer Assisted Web Interview) boli oslovené všetky sídelné jednotky SR, ktorých bolo k 10. 4. 2019 registrovaných 2 890. Respondenti, ktorí dotazník vyplňali, boli (v závislosti od veľkosti obce či mesta) štatutári predmetných jednotiek (starostovia obcí, vedúci oddelenia kultúry na miestnych úradoch, správcovia, riaditelia kultúrnych objektov). Realizoval sa tak v podstate náhodný výber formou samovýberu.

Zber dát sa začal 27. 2. a vrátane hlavnej a dvoch podporných vĺn trval do 17. 4. 2020. Z terénu sa vrátili dotazníky z 1 451 sídelných jednotiek (návratnosť 50,2 %), v rámci ktorých boli vyplnené dotazníky za 1 489 kultúrnych objektov. Napriek tomu, že išlo o samovýber výberovej vzorky, rozdiely oproti základnému súboru boli minimálne, preto možno pasportizáciu pokladať za reprezentatívnu. Vzhľadom na špecifickosť výberovej vzorky (stavebný objekt) sa sledovali len dva reprezentatívne znaky: kraj a veľkosť sídla. Zo 79 okresov SR bolo výsledkami pokrytých 78 okresov (nereagovala len jedna časť mesta Košice).

Pri pohľade na uvedené grafy môžeme vidieť niektoré „anomálie“ rozloženia sídelných jednotiek v rámci regiónov alebo veľkostných kategóriách sídiel. Napr. takmer štvrtina sídelných jednotiek SR (23 %) sa nachádza v najväčšom, Prešovskom kraji. Alebo sídelné jednotky do 5-tisíc obyvateľov tvoria 95 % všetkých miest a obcí na Slovensku a ostatné kategórie podľa počtu obyvateľov tvorí len niekoľko desiatok miest. To je aj dôvod, prečo sa pri štatistickom spracovaní výsledkov nepracuje s kategóriou miest nad 100-tisíc obyvateľov.

Reprezentatívnosť súboru okrem získaných dát porovnateľných s reálnymi parametrami základného súboru nepriamo potvrdzuje aj porovnanie výsledkov niektorých meritórnych otázok (vek budovy, funkčnosť budovy...) daného prieskumu s výsledkami pasportizácie realizovanej v roku 2006 na vzorke blízko porovnateľnej s veľkosťou základného súboru.

Súčasťou prieskumu bola fotodokumentácia objektov, ktoré boli doň zapojené. Ku každému objektu by mala byť priradená séria snímok dokumentujúcich jeho celkový vzhľad, polohu, príslušné okolie a hlavné priestory interiéru. Z celkového počtu 1 489 objektov máme k dispozícii fotodokumentáciu z 973 (65,3 % vzoriek), obsahujúcu už niekoľko tisíc obrázkov.

Kategória len s dvomi jednotkami (v našom prípade Bratislava a Košice) nemajú zo štatistického hľadiska zmysel, preto sme ani pri našom spracovaní výsledkov nepracovali s týmito mestami ako celkami, ale s ich mestskými časťami, ktoré sa tak dostali do kategórií miest s nižším počtom obyvateľov.

Súčasťou zberu dát bol aj proces verifikácie získaných údajov, v rámci ktorého bolo kontrolne telefonicky kontaktovaných 424 náhodne vybraných respondentov, ktorí dotazníky vyplňali. Boli oslovení sériou niekoľkých otázok, ktorých cieľom bolo zistiť, či daný dotazník aj reálne vyplnili.

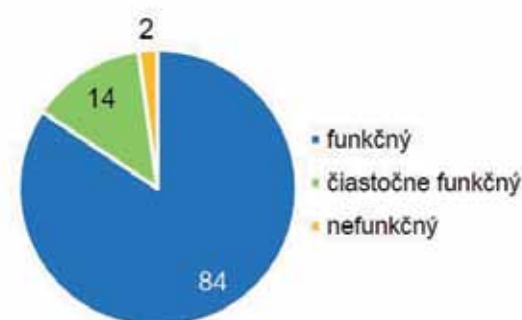
I. CHARAKTERISTIKA A STAV KULTÚRNYCH OBJEKTOV

V rámci základnej charakteristiky a opisu stavu kultúrnych objektov nás zaujímala najmä všeobecne vnímaná funkčnosť objektu, jeho fyzický vek a stav, celkový potenciál z hľadiska dispozičného priestoru na kultúrne aktivity a stav interiérového a technického vybavenia.

1.1. CELKOVÝ STAV KULTÚRNYCH OBJEKTOV (FUNKČNOSŤ)

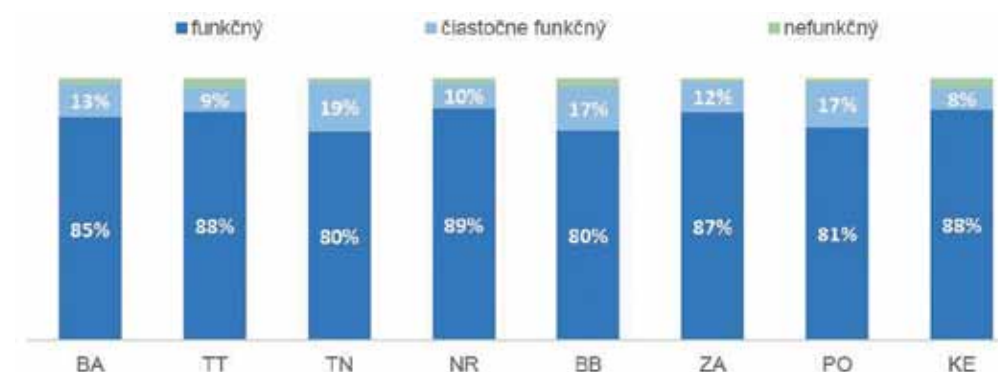
Pre hodnotenie funkčnosti stavu kultúrneho objektu neboli stanovené žiadne konkrétne kritériá alebo parametre, ktoré by sa posudzovali a na ich základe sa vyhodnotila jeho funkčnosť či nefunkčnosť. Stanovenie funkčnosti objektu bolo ponechané na kvalifikovanom posúdení respondentom, pričom sa vychádzalo z predpokladu jeho kompetentnosti a objektivity. Obdobne neboli nastavené ani kritériá, ktoré by vypovedali o čiastočnej funkčnosti objektu. Pod nefunkčnosťou kultúrneho objektu sa mal na mysli stav, ktorý ani čiastočne nebol schopný plniť svoju základnú funkciu: poskytovať a vytvárať priestor na uspokojovanie kultúrnych potrieb obyvateľstva.

Zo všetkých sledovaných kultúrnych objektov bolo 84 % hodnotených ako plne funkčných, ako čiastočne funkčných bolo hodnotených 14 % a len 2 % kultúrnych objektov boli posúdené ako nefunkčné. V hrubom prepočte sa tak nefunkčnosť týka len niekoľko desiatok domov kultúry.

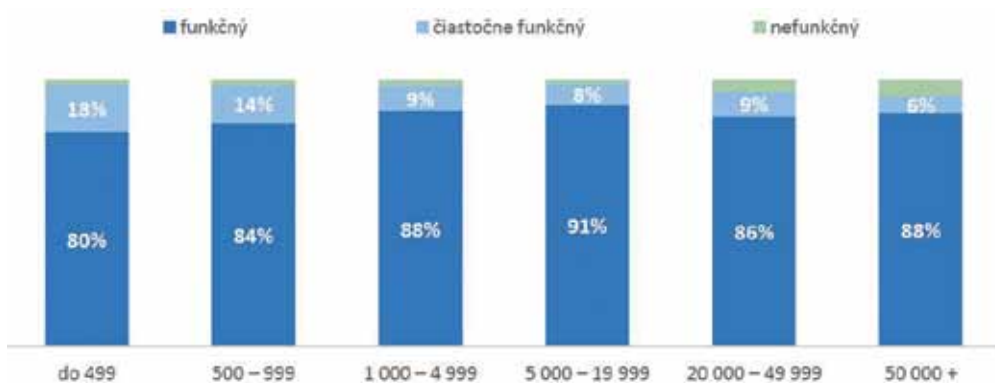
Rozdiely medzi krajinami pri posudzovaní funkčnosti kultúrnych objektov nie sú veľké. Plná funkčnosť sa pohybuje v rozpätí 80 až 89 % a nefunkčnosť nepresahuje podiel 4 %. Najväčší podiel plne funkčných domov kultúry bol zaznamenaný v Nitrianskom, Trnavskom a Košickom kraji (88 – 89 %), naopak, najnižší podiel bol v Trenčianskom a Banskobystrickom kraji (80 %). Najväčší podiel nefunkčných objektov bol v Košickom kraji (4 %).

Pri všeobecnom pohľade na funkčnosť, resp. nefunkčnosť domov kultúry z regionálneho pohľadu sa nedá konštatovať nejaká tendencia, ktorá by bola charakteristická pre konkrétnu časť Slovenska. V každej sa nájde región, v ktorom je plná funkčnosť kultúrnych objektov výraznejšie pod celkovým priemerom (85 %): Trenčiansky kraj v západnej časti Slovenska (89 %), Banskobystrický na strednom (88 %) a Prešovský na východnom Slovensku (88 %).

CELKOVÝ STAV KULTÚRNYCH
OBJEKTOV (FUNKČNOSŤ)

Rozdiely pri posudzovaní funkčnosti kultúrnych objektov nie sú veľké ani z pohľadu kategorizácie miest a obcí podľa počtu obyvateľov, aj keď sa interval podielu plne funkčných kultúrnych objektov mierne rozšíril od 80 do 91 %, a je možné zaregistrovať aj isté tendencie. Úplná funkčnosť domov kultúry stúpa s rastúcou veľkosťou obcí do 20-tisíc obyvateľov. Pri mestách nad 20-tisíc obyvateľov je úplná funkčnosť hodnotená nepatrne nižšie a zároveň sa pri týchto sídelných jednotkách zvýšil podiel nefunkčných objektov na 5 až 6 %. Dôvody, pre ktoré je najvyššia nefunkčnosť práve v najväčších mestách, môžu mať objektívny pôvod (reálna absencia atribútov, ktoré túto funkčnosť garantujú), ale súvisia zrejme aj s vyššími nárokmi respondentov (prevádzkovateľov) na vybavenie kultúrnych stánkov v mestách s niekoľko desaťtisíc obyvateľmi (vybavenie síce je, ale nezodpovedá požiadavkám doby).

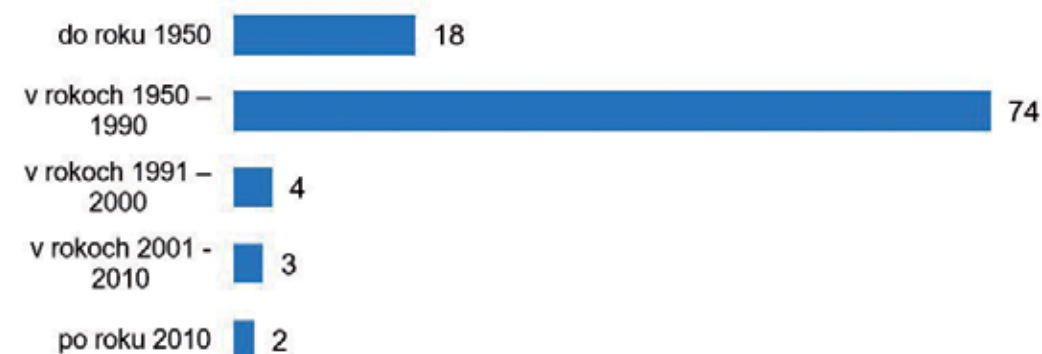

Pri posudzovaní týchto výsledkov treba mať na zreteli, že sú výsledkom subjektívneho vnímania jednotlivých objektov svojimi prevádzkovateľmi v daných konkrétnych podmienkach. Máme tým na mysli skutočnosť, že hoci plná funkčnosť domov kultúry v mestách nad 50-tisíc obyvateľov a v obciach od tisíc do 5-tisíc obyvateľov dosiahla zhodne 88 %, z kvalitatívneho hľadiska nejde, ako ukážu výsledky uvedené na iných miestach, o ich rovnakú úroveň, lebo sú výsledkom vplyvu rozdielnych referenčných rámcov konkrétnych sídelných jednotiek. Inými slovami, to, čo môže byť v obci do 5-tisíc obyvateľov vyhovujúce, nemusí stačiť v meste nad 50-tisíc obyvateľov.

1.2. VEK BUDOV DOMOV KULTÚRY

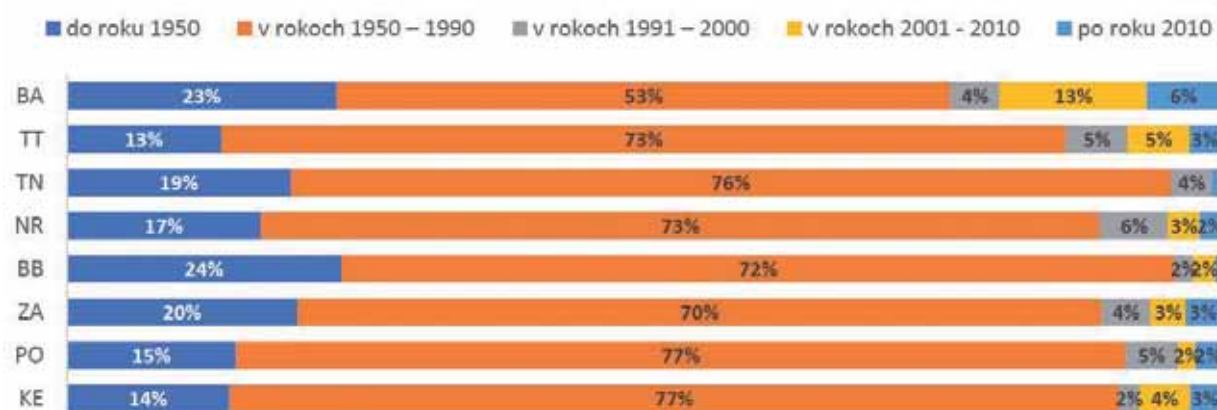
Stavebné objekty slúžiace pre potreby uspokojovania kultúrnych potrieb sú vo všeobecnosti značne prestarnuté. Priemerný vek objektov slúžiacich kultúre je na základe nášho kvalifikovaného odhadu okolo 55 rokov*. Tri štvrtiny z nich bolo postavených počas éry budovania socializmu (roky 1950 až 1990), a to nielen preto, že toto obdobie trvalo zo sledovaných časových etáp najdlhšie. Budovanie kultúrnych stánkov bolo v rámci komunistickej ideológie silne politicky podporované. Keďže kultúra bola

programovou súčasťou naplňovania jedného z budovateľských cieľov socializmu: formovanie harmonického, všestranne rozvinutého človeka, v praxi sa táto idea premietala do rovnomerného, celoplošného budovania kultúrnych domov bez ohľadu na región či veľkosť sídelných jednotiek. Celkovo tak bolo viac ako 90 % kultúrnych objektov postavených do roku 1990. V priebehu posledných 30 rokov, po roku 1990, bolo postavených (alebo dokončených) len necelých 10 % domov kultúry.

Vo všetkých krajoch okrem Bratislavského bolo vybudovaných okolo 90 % kultúrnych objektov do roku 1990, z toho asi tri štvrtiny počas obdobia socializmu. Po roku 1990 sa vo väčšine krajov už nepostavilo viac ako 10 % týchto objektov. Spomedzi krajov je istou výnimkou Bratislavský kraj, v ktorom sa do roku 1990 postavilo len niečo viac ako tri štvrtiny kultúrnych stánkov a ich počet akceleroval až po roku 1990, keď pribudla necelá štvrtina nových. V ostatných krajoch po tomto roku priemerne nepribudlo viac ako spomínaných 10 % kultúrnych objektov, najmenej v Trenčianskom a Banskobystrickom kraji (po 5 %).

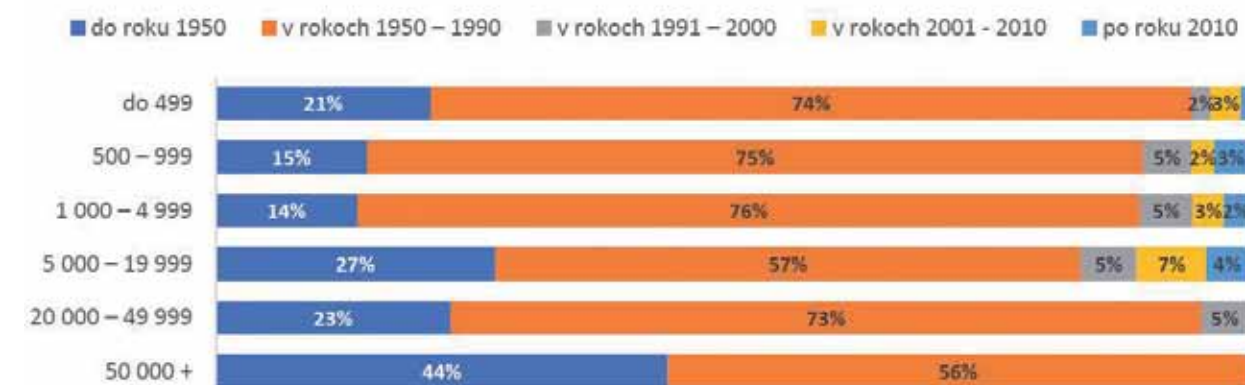
* Poznámka: danej hodnote sme dospeli súčtom stredných hodnôt intervalov jednotlivých časových etáp vynásobených percentuálnym podielom objektov postavených v danom časovom období v intervale 0 až 1.

Aj z pohľadu obcí podľa veľkostných kategórií bolo s výnimkou sídiel s 5- až 20-tisíc obyvateľmi do roku 1990 postavených priemerne 90 % a viac kultúrnych objektov. V mestách nad 20-tisíc obyvateľov sa tento podiel blížil až k 100 % a podiel novopostavených objektov po roku 1990 sa výrazne znížil. V najväčších mestách nad 50-tisíc obyvateľov sa na základe prieskumom monitorovaných miest dokonca nepostavil po roku 1990 ani jeden kultúrny objekt, pričom aj v období socializmu ich bolo len 56 %. Keďže mestá v tejto veľkostnej kategórii mali dostatočnú historickú zástavbu, našlo v priestoroch budov postavených do roku 1950 sídlo až 44 % kultúrnych objektov. Pri budovaní domov kultúry zanechalo najvýraznejšiu stopu obdobie socialistickej éry, počas ktorej sa ich

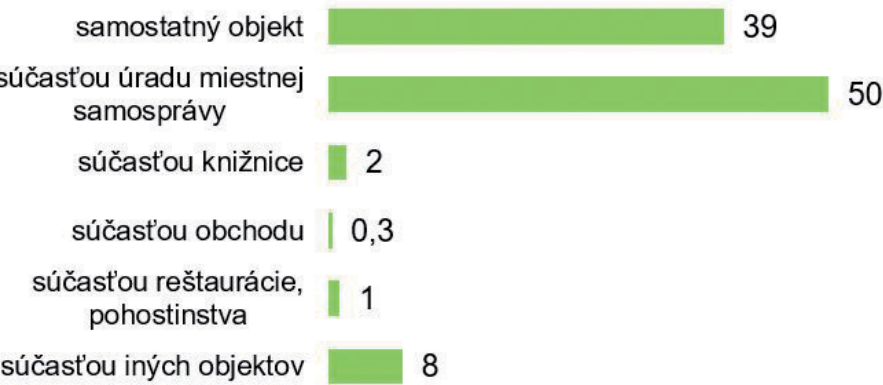
priemerne postavilo 69 %. Vo vyššej miere sa to týkalo najmä obcí do 5-tisíc obyvateľov a potom stredných a väčších miest od 20- do 50-tisíc obyvateľov. V menších obciach bol prioritný záujem vybudovať prostredníctvom domov kultúry aspoň základnú infraštruktúru pre rozvoj kultúry na vidieku. Do veľkostnej kategórie miest s 20- až 50-tisíc obyvateľmi patrili zase v tomto období takmer všetky okresné mestá, ktoré okrem iných funkcií plnili funkciu kultúrnych centier. Ich základným elementom sa preto stali pomerne veľkoryso budované polyfunkčné domy kultúry s rozsiahlym priestorovým a dobrým technickým vybavením adekvátnym dobe.

Po roku 1990, predovšetkým po roku 2000, prebehla najintenzívnejšia výstavba domov kultúry v obciach od 5- do 20-tisíc obyvateľov. Dôvod môžeme okrem iného nájsť najmä v súvislosti s novým územnosprávnym členením SR, keď v dôsledku reštrukturalizácie územných celkov pribudli desiatky nových okresov, ktorých centrá sa svojou veľkosťou radili práve do kategórie sídelných jednotiek s 5- až 20-tisíc obyvateľmi a potrebovali sa „vylepšiť“ aj svojou kultúrnou infraštruktúrou.

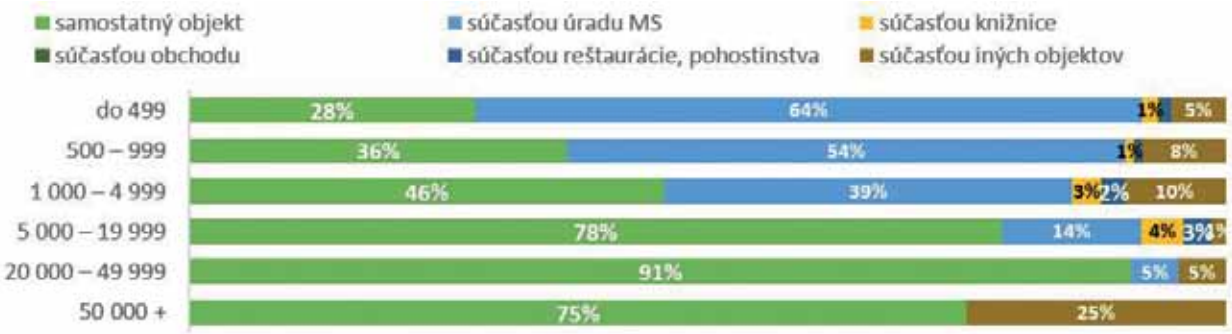
1.3. AUTONÓMNOSŤ DOMOV KULTÚRY

Vzhľadom na štruktúru sídelných jednotiek podľa veľkosti, máme tu na mysli najmä vysoký podiel obcí s menším počtom obyvateľov (dve tretiny zo všetkých miest a obcí má do tisíc obyvateľov), je prirodzené, že v prípade domov kultúry v týchto obciach sa delia o strechu nad hlavou ešte s niekým iným. Takmer 40 % obcí má dom kultúry v autonómnych, samostatných priestoroch. V každom druhom meste alebo obci má kultúrny stánok spoločné priestory s úradom miestnej samosprávy.

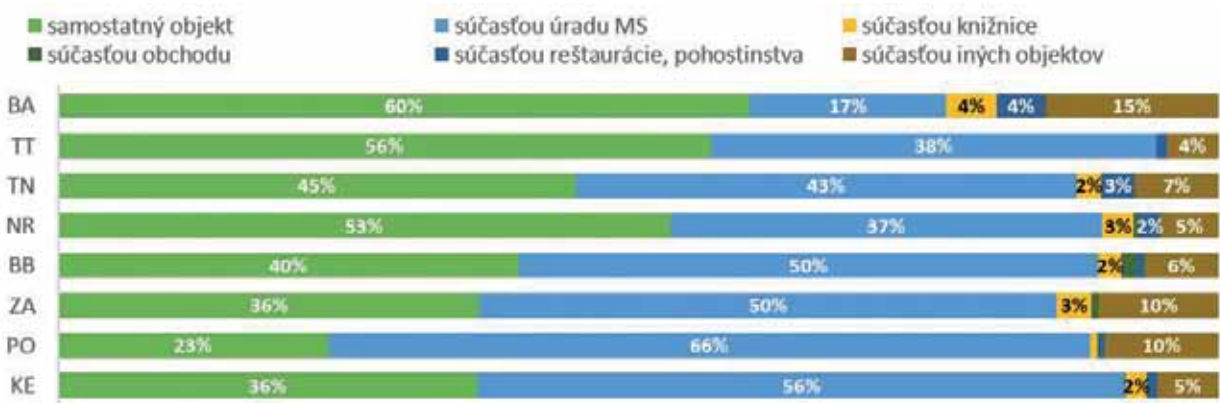
Zvyšných 10 % kultúrnych objektov koexistuje v rôznych kombináciách s inými subjektmi, najčastejšie knižnicou, materskou školou (prípadne s inými typmi škôl), hasičskou zbrojnicou, poštou či poskytovateľmi rôznych komunálnych služieb. Asi najbizarnejšia kombinácia bol kultúrny dom spolu s domom smútku, knižnicou a obecnou posilňovňou.

Z hľadiska kategórií veľkosti sídelných jednotiek sa s rastúcou veľkosťou sídla znižuje fungovanie kultúrneho objektu ako súčasť úradov miestnej samosprávy. Kým v obciach do 500 obyvateľov takto funguje 64 % objektov, v najväčších mestách ani jeden. Pomyselný zlom sa začína v obci nad 5-tisíc obyvateľov, kde sa výrazne zvyšuje podiel kultúrnych objektov pôsobiacich v samostatných budovách. Viac ako 90-percentný podiel samostatne pôsobiacich domov kultúry je vo väčších mestách do 50-tisíc obyvateľov. V najväčších mestách nad 50-tisíc obyvateľov je až štvrtina sledovaných objektov súčasťou iných objektov (najmä polyfunkčných bytových domov), ale treba mať na pamäti, že miest v tejto veľkostnej kategórii je len niekoľko.

Vo všeobecnosti platí, že smerom od západu na východ sa znižuje podiel kultúrnych objektov ako samostatných budov a zväčšuje sa podiel koexistencie s úradmi miestnej samosprávy. Kým v Bratislavskom kraji sú kultúrne objekty súčasťou miestnych úradov len v 17 %, v Prešovskom kraji je táto koexistencia až vo dvoch tretinách miest a obcí. Najväčší podiel kultúrnych domov ako samostatných objektov je v Bratislavskom kraji (60 %), najmenší v Prešovskom (23 %). Tento rozdiel je daný najmä podielom malých obcí (do tisíc obyvateľov) v štruktúre miest a obcí daných regiónov, a ten je v Prešovskom kraji výrazne vyšší (78 %) ako v kraji Bratislavskom (27 %).

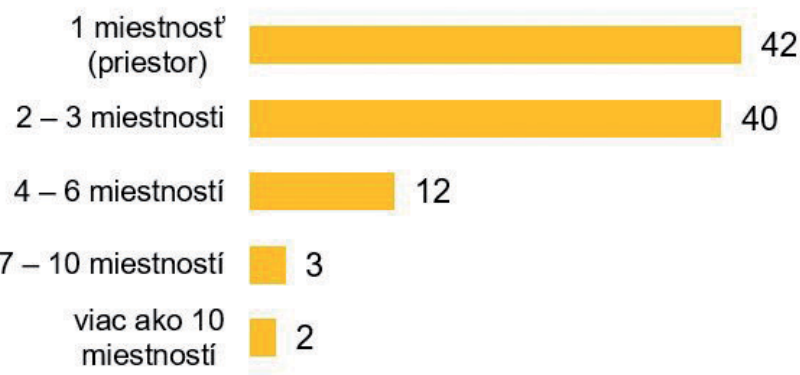
AUTONÓMNOSŤ
DOMOVOV KULTÚRY

1.4. DOMY KULTÚRY PODĽA POČTU MIESTNOSTÍ / PRIESTOROV

Pod počtom miestností (priestorov) sme mali na mysli len priestory určené na prezentáciu či realizáciu kultúrnych aktivít vrátane chodieb alebo vstupných priestorov, ak slúžia napr. ako výstavné priestory. Nebrali sa teda do úvahy administratívne, sociálne, technicko-prevádzkové či skladové priestory, prípadne prevádzkové priestory slúžiace iným účelom (napr. reštaurácie).

Aj v prípade priestorovej disponibility kultúrnych objektov sa prirodzene odrazila štruktúra miest a obcí na Slovensku podľa počtu obyvateľov. Neprekvapuje preto, že najviac domov kultúry (42 %) má jednu (viacúčelovú) miestnosť a spolu viac ako 80 % má k dispozícii najviac tri priestory určené na kultúrne podujatia. Viac ako 6 priestorov má len 5 % kultúrnych domov.

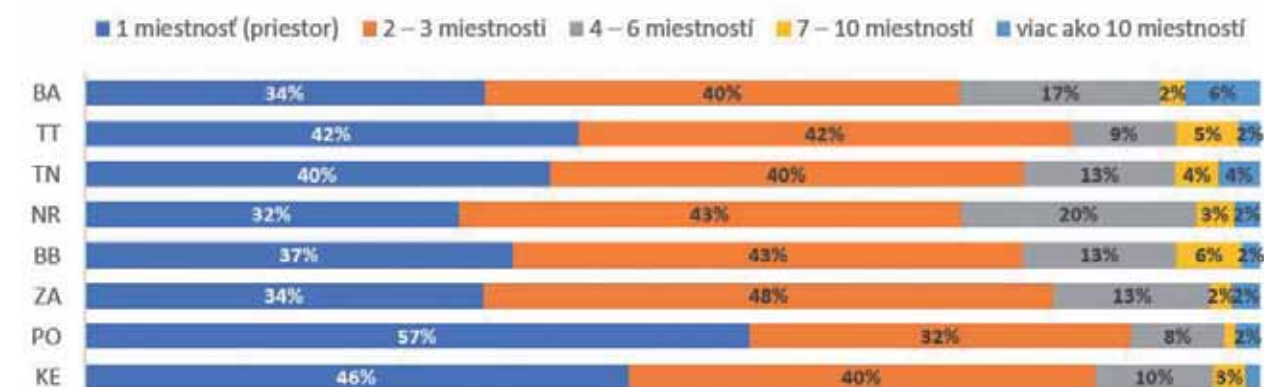
DOMY KULTÚRY PODĽA
POČTU MIESTNOSTÍ / PRIESTOROV

Vo vzťahu medzi priestorovou dispozíciou kultúrnych domov a veľkosťou sídiel vo všeobecnosti platí, že s rastúcou veľkosťou miest a obcí výrazne klesá podiel kultúrnych objektov s jednou miestnosťou a, naopak, rastie podiel kultúrnych domov so štyrmi a viac priestormi. Vo všetkých sledovaných veľkostných kategóriách je ako-tak ustálený len podiel objektov s dvomi až tromi priestormi, ktorý sa pohybuje medzi 30 % až 40 %. Mimo týchto tendencií je kategória najväčších miest, ktoré sú z hľadiska priestorovej dispozície domov kultúry takmer identické s kategóriou miest od 5- do 20-tisíc obyvateľov.

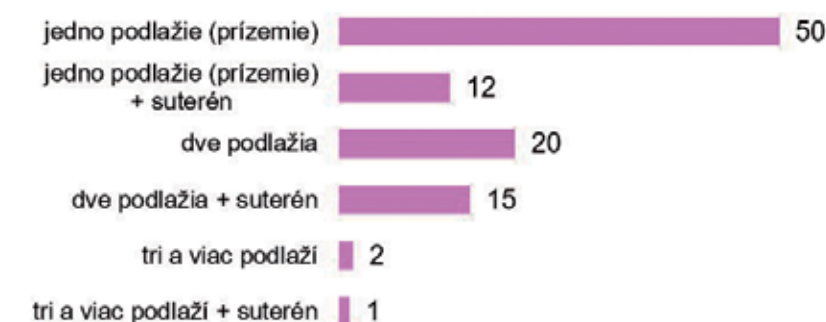

Keďže počet málo priestorových kultúrnych objektov (do troch miestností) tesne koreluje s počtom a veľkosťou obcí, neprekvapuje, že najväčší podiel takýchto objektov je v Košickom a Prešovskom kraji, kde sa blíži k 90 %. Naopak, v Bratislavskom a Nitrianskom kraji tvoria kultúrne objekty do troch miestností 75 %. V týchto krajoch majú pomerne veľké zastúpenie (17, resp. 20 %) aj kultúrne domy so 4 až 6 miestnosťami.

DOMY KULTÚRY PODĽA
POČTU MIESTNOSTÍ / PRIESTOROV

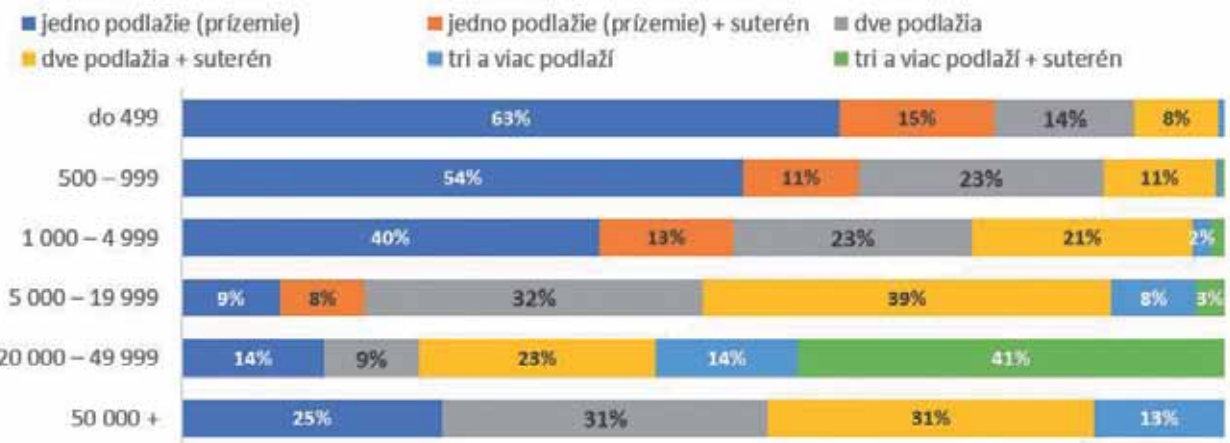

Polovica kultúrnych objektov si vystačí s jedným podlažím, ďalších 13 % spolu aj so suterénom, 35 % kultúrnych objektov má k dispozícii dve podlažia, prípadne aj suterén. Tri a viac priestorov majú len 3 % predmetných objektov. Ako pri iných sledovaných parametroch, aj priestorové rozmiestnenie treba vnímať vzhľadom na tri určujúce okolnosti: veľkosť obce, charakter budovy a spoločné priestory s inými subjektmi.

To isté kritérium (počet podlaží) je podstatne diferencovanejšie z pohľadu veľkosti sídiel. Zastúpenie jednopodlažných (+ suterén) objektov výrazne klesá s rastúcou veľkosťou sídiel. Kým v obciach do 500 obyvateľov dosahuje podiel týchto objektov 78 %, v mestách s 20- až 50-tisíc obyvateľmi je to len 14 %, ale podiel troj- a viacpodlažných objektov tu dosahuje 55 %.

DOMY KULTÚRY PODĽA
POČTU MIESTNOSTÍ / PRIESTOROV

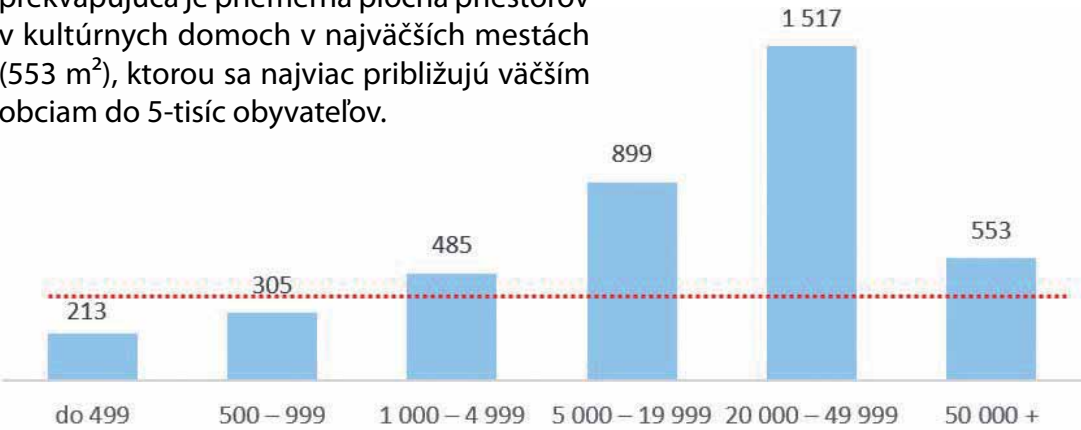

Porovnanie kultúrnych objektov podľa počtu podlaží sa z hľadiska jednotlivých krajov v zásade veľmi nelíši od výsledkov za celú vzorku. Podiel jednopodlažných budov (prípadne aj so suterénom) vo všetkých regiónoch prekračuje 50 %, v niektorých regiónoch (Prešov, Košice) sa blížia dokonca k 70 %. Dvojpodlažné budovy (+ suterén) viac-menej dopĺňajú zastúpenie týchto objektov do 100 %. Troj- a viacpodlažné budovy sú v jednotlivých krajoch prítomné len okrajovo, viac ako 5-percentný podiel majú len v bratislavskom a košickom regióne.

1.5. DOMY KULTÚRY PODĽA ROZLOHY

Priemerný počet m² určených výlučne na kultúrne vyžitie je v kultúrnych objektoch na Slovensku 376 m². Počet m² v kultúrnych objektoch progresívne rastie v závislosti od veľkosti sídla. Pod uvedeným priemerom sa svojou rozlohou nachádzajú kultúrne domy v obciach do tisíc obyvateľov, v mestách s 20- až 50-tisíc obyvateľmi je plocha kultúrnych objektov viac ako štvornásobne väčšia, ako je celoslovenský priemer. Možno trochu prekvapujúca je priemerná plocha priestorov v kultúrnych domoch v najväčších mestách (553 m²), ktorou sa najviac približujú väčším obciam do 5-tisíc obyvateľov.

Táto skutočnosť môže byť do značnej miery spôsobená tým, že vo veľkých mestách často kultúrne objekty patriace pod samosprávu nemajú charakter veľkých multifunkčných kultúrnych domov, ale sú samostatnými kultúrnymi stánkami napr. divadlo, galéria s menšou plochou.

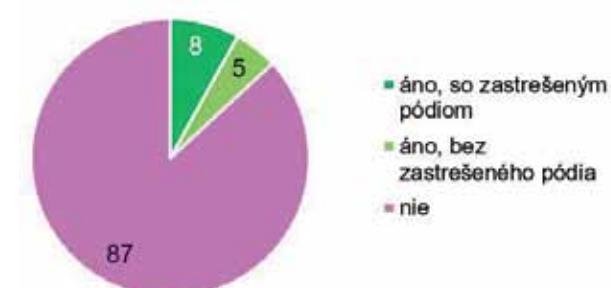
Priemerné plochy kultúrnych objektov v jednotlivých krajoch sa od celoslovenského priemeru veľmi nelíšia. V regiónoch viac na západ sú mierne nadpriemerné a v regiónoch viac na východ zase mierne podpriemerné. Najmenšie plochy kultúrnych domov sú v regiónoch s najvyšším počtom malých a menších obcí (Prešov, Košice). Výnimkou je Bratislavský kraj, kde je plocha týchto priestorov v porovnaní so slovenským priemerom väčšia o viac ako 300 m² a dosahuje priemerne 685 m². Odpoveď na otázku, prečo v tomto parametre

Bratislavský kraj takto výrazne „odskočil“ od ostatných regiónov, nájdeme vo veľkostnej štruktúre obcí a miest, kde je podiel obcí do tisíc obyvateľov (ako nositeľov najnižších priemerných plôch kultúrnych objektov) v porovnaní s priemerom SR (66 %) v tomto regióne najnižší v SR (27 %). A zároveň je podiel miest a obcí od 5- do 50-tisíc obyvateľov (ako nositeľov najvyšších priemerných plôch kultúrnych objektov) v porovnaní s priemerom SR (5 %) najvyšší (11 %).

1.6. AMFITEÁTRE AKO SÚČASTI SPRÁVY KULTÚRNYCH OBJEKTOV

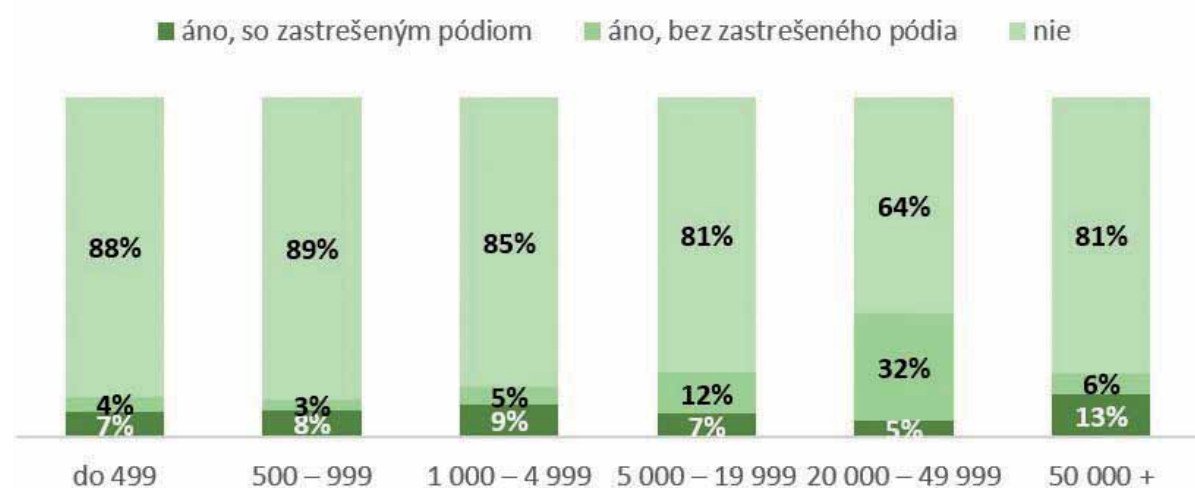
Súčasťou správy kultúrnych objektov v nemálo mestách a obciach sú aj amfiteátre – otvorené stavby na prezentáciu kultúrnych eventov. Amfiteáter je počas klimaticky vhodných podmienok mimoriadne vhodná alternatíva poskytovania služieb kultúrneho charakteru pre kapacitne väčší okruh záujemcov ako v prípade klasických kultúrnych domov. Amfiteáter ako súčasť správy kultúrneho objektu uviedlo 13 % oslovených subjektov, čo reálne môže byť okolo 375 miest. Z tohto počtu má okolo 225 amfiteátrov (60 %) zastrešené pódium, ostatných 150 (40 %) je bez zastrešeného pódia.

AMFITEÁTRE AKO SÚČASTI SPRÁVY
KULTÚRNYCH OBJEKTOV

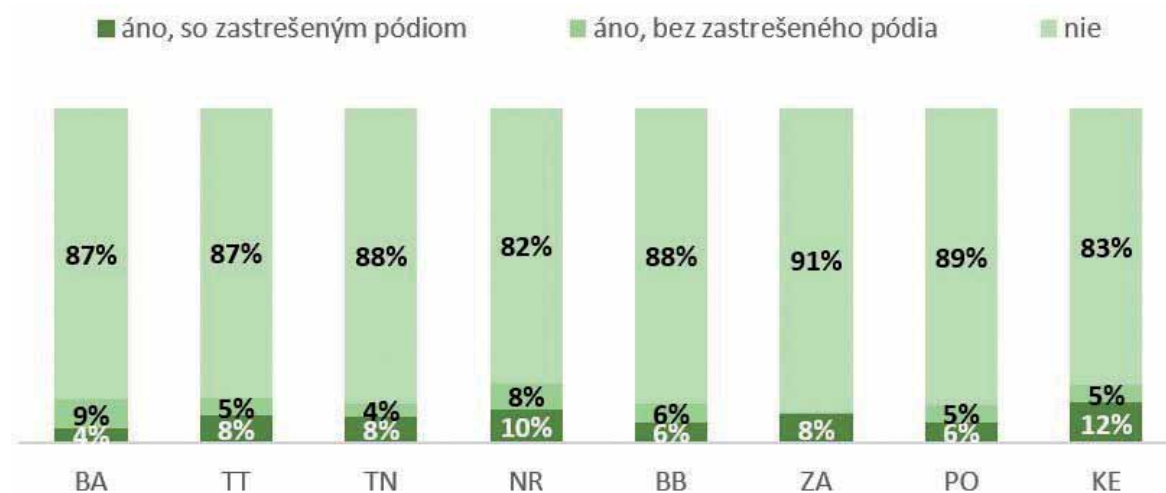
Počet amfiteátrov, ktoré sú súčasťou miestnej alebo štátnej správy kultúrnych objektov, stúpa s rastúcou veľkosťou sídla, opäť až po stredne veľké mestá do 50-tisíc obyvateľov. V týchto mestách je podiel kultúrnych objektov s amfiteátrom viac ako tretinový (36 %), čo je výrazne viac ako v ostatných veľkostných kategóriách miest, kde sa pohybuje medzi 11 až 19 %.

Najvyšší podiel amfiteátrov so zastrešeným pódium spomedzi všetkých amfiteátrov je v kategórii obcí od 500 do tisíc obyvateľov (73 %, podiel zastrešených z celkového počtu všetkých amfiteátrov v danom kraji) a v mestách nad 50-tisíc obyvateľov (68 %), výrazne najnižší podiel zastrešených amfiteátrov je v mestách od 20- do 50-tisíc obyvateľov (14 %).

Podľa regiónov má najviac amfiteátrov patriacich pod miestnu alebo štátnu správu kultúrnych objektov Nitriansky (18 % zo všetkých kultúrnych objektov v kraji) a Košický kraj (17 %). Najmenej amfiteátrov majú v správe obce a mestá v Žilinskom kraji

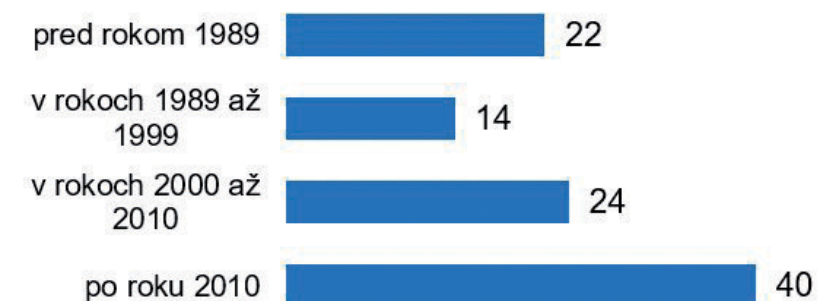
s 9 %. Situácia v ostatných regiónoch je približne rovnaká a podiel miest a obcí s amfiteátromi sa pohybuje medzi 11 až 13 %. Podiel zastrešených pódíí je výrazne najvyšší v Žilinskom kraji (89 %), naopak, najnižší, hlboko pod celoslovenským priemerom je v Bratislavskom kraji (31 %).

AMFITEÁTRE AKO SÚČASTI SPRÁVY
KULTÚRNYCH OBJEKTOV

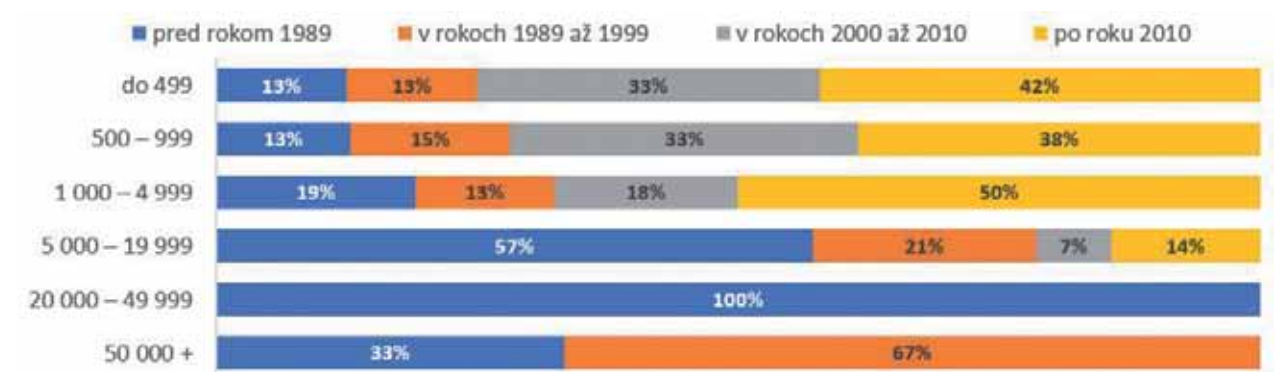
Zaujímavý pohľad ponúkajú údaje o veku amfiteátrov, resp. o obdobiach, počas ktorých boli vybudované. Hoci sa amfiteátre stavali aj v ére socializmu, z celkového počtu súčasne existujúcich sa v spomínanom období (do roku 1989) postavil alebo dokončil približne len každý piaty amfiteáter, v absolútnom vyjadrení asi 80 stavieb. Skutočný rozmach výstavby amfiteátrov nastal

až po roku 1990, keď môžeme v jednotlivých 10-ročných intervaloch zaznamenať výrazný rast podielov dokončených stavieb. Po roku 2000 boli postavené alebo dokončené takmer dve tretiny existujúcich amfiteátrov (64 %), pričom po roku 2010 sa ich v porovnaní s obdobím do roku 1989 postavil takmer dvojnásobok (40 %).

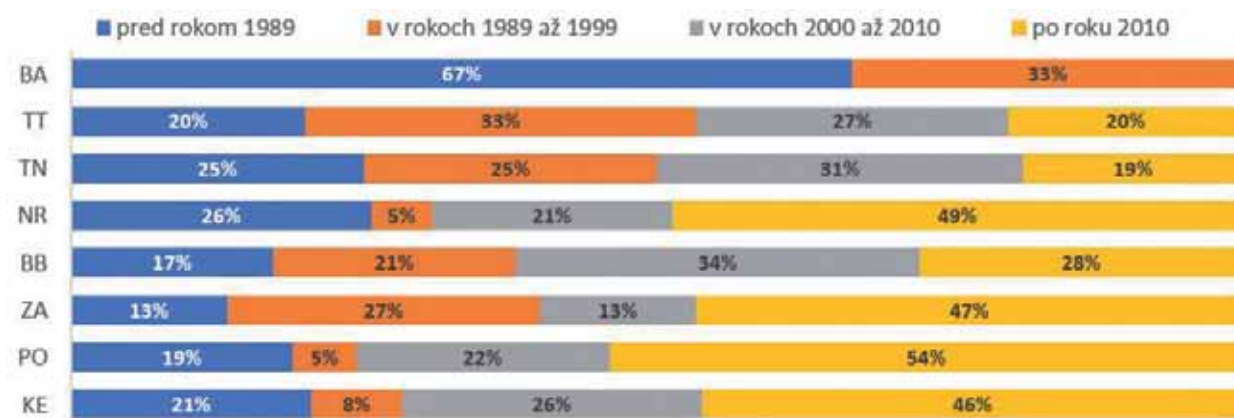

Budovanie amfiteátrov počas predchádzajúceho režimu bolo koncentrované predovšetkým do menších a stredne veľkých, prevažne okresných miest. V mestách s 20- až 50-tisíc obyvateľmi boli dokonca všetky amfiteátre postavené počas obdobia do roku 1990, v sídlach s 5- až 20-tisíc obyvateľmi to bolo 57 % amfiteátrov. V obciach do 5-tisíc obyvateľov podiel obcí s vybudovaným amfiteátrom do roku 1990 dosiahol priemerne len 15 %. ento trend sa zlomil po roku 1990,

odkedy možno zaznamenať masívnu výstavbu amfiteátrov aj v obciach tejto veľkosti. Ak sa po roku 2000 výstavba amfiteátrov v obciach nad 5-tisíc obyvateľov zredukovala na minimum, v obciach do 5-tisíc obyvateľov sa zo všetkých amfiteátrov v týchto typoch sídiel postavilo 70 až 75 % práve v novom miléniu.

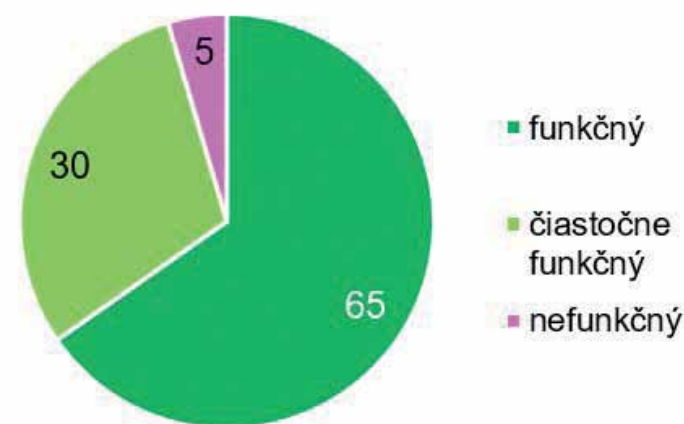
Ak sa pozrieme na vek amfiteátrov z pohľadu ich regionálnej príslušnosti, najvýraznejší je rozdiel medzi Bratislavským krajom a ostatným Slovenskom. Amfiteátre v bratislavskom regióne boli všetky postavené alebo dokončené do roku 2000, z toho dve tretiny ešte počas socialistickej éry. Podiel amfiteátrov dobudovaných do roku 2000 sa v Trnavskom a Trenčianskom kraji pohybuje okolo 50 %, v ďalších ešte menej a v Prešovskom nedosiahol ani štvrtinový podiel.

V prieskume sme sledovali aj funkčnosť existujúcich amfiteátrov. Aj v tomto prípade bola funkčnosť posudzovaná na základe subjektívneho úsudku respondenta (správcu, prevádzkovateľa), bez zadania konkrétnych atribútov, ktoré mali byť hodnotené. Za plne

Vyššie spomínaný boom výstavby nových amfiteátrov najmä po roku 2000 sa najvýraznejšie prejavil v Prešovskom (76 % postavených po roku 2000), Košickom (72 %) a v Nitrianskom (70 %) kraji. V týchto troch a v Žilinskom kraji má navyše sledovaný trend pokračujúcu progresívnu tendenciu, keďže prírastky nových amfiteátrov dosiahli v porovnaní s predchádzajúcimi obdobiami v poslednej dekáde najvyššie čísla.

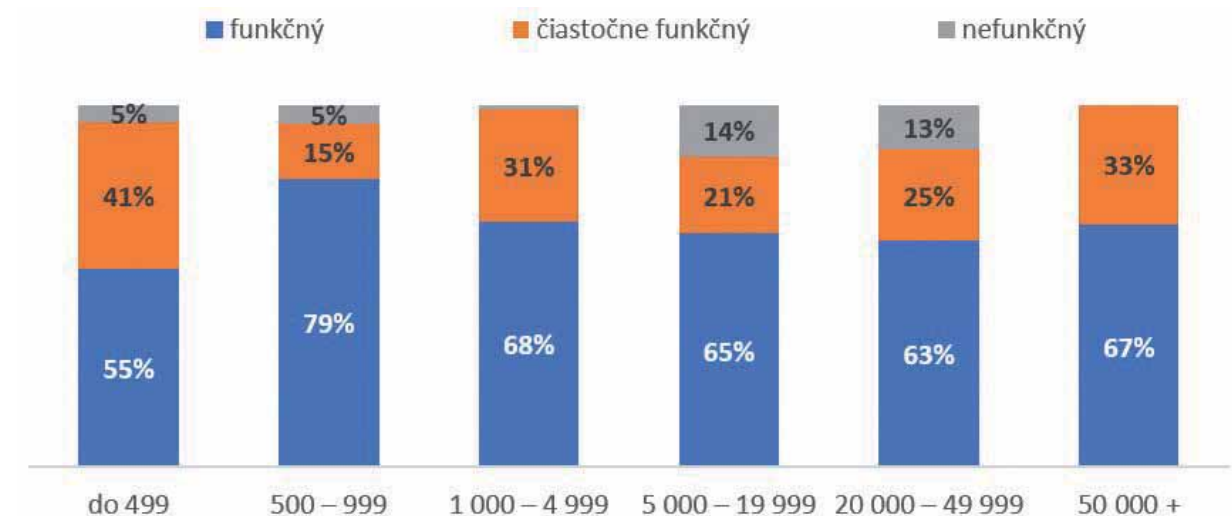
funkčné bolo označených 65 %, 30 % bolo posúdených ako čiastočne funkčných a 5 % ako nefunkčných. Asi nie je celkom náhoda, že podiel plne funkčných a menej alebo nefunkčných stavieb je porovnateľný s podielom obdobia ich vzniku po a do roku 2000.

Podľa veľkosti sídla je funkčnosť amfiteátrov v sídlach nad tisíc obyvateľov priemerne približne na rovnakej úrovni, okolo 66 %. V najlepšom stave sú amfiteátre v obciach s 500 až tisíc obyvateľmi, kde je 79 % z nich funkčných a len 5 % nefunkčných. Najmenší podiel funkčných amfiteátrov (55 %) je v obciach do 500 obyvateľov, napriek tomu, že až tri štvrtiny zo všetkých boli postavené v posledných 20 rokoch.

Ak sa však pozrieme na vzťah funkčnosť verzus vek amfiteátrov na základe vyššie uvedeného zisteného faktu (podiel funkčných sa rovná podielu novovybudovaných po roku

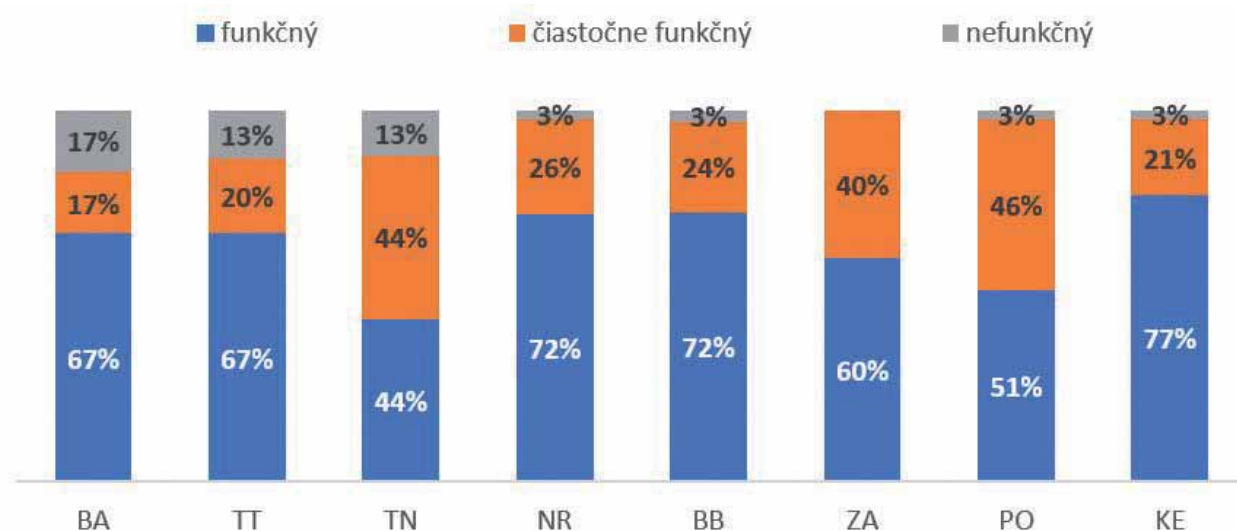
2000), vidíme, že v prípade kategorizácie sídiel podľa veľkosti to v praxi nie celkom tak funguje. Ukázalo sa, že amfiteátre v obciach a mestách nad 5-tisíc obyvateľov dosiahli vyššiu mieru funkčnosti napriek tomu, že ich po roku 2000 bolo postavených alebo dokončených podstatne menej ako v menších sídlach, v mestách nad 20-tisíc obyvateľov dokonca žiadne. V prípade obcí do 5-tisíc obyvateľov, najmä však v kategórii do 500 obyvateľov, sa potenciál vychádzajúci z nových stavieb adekvátne nepremietol do ich funkčného pôsobenia.

Funkčnosť amfiteátrov v jednotlivých krajoch je dosť odlišná. V najlepšom stave sú amfiteátre v Košickom, Nitrianskom a Banskobystrickom kraji, v ktorých je viac ako 70 % týchto objektov funkčných a len 3 % nefunkčných. Najhoršie je na tom Trenčiansky kraj len so 44 % funkčných a zároveň s 13 % nefunkčných objektov. Funkčnosť amfiteátrov v ostatných krajoch sa pohybuje medzi 51 až 72 %.

Cez optiku funkčnosť vs vek objektov pre regióny Žilina, Košice, Nitra viac-menej platí rovnica, že podiel funkčných amfiteátrov sa rovná podielu vybudovaných po roku 2000. Bratislava, Trnava a Banská Bystrica sú v tomto smere nadpriemerné. Trenčín, ale najmä

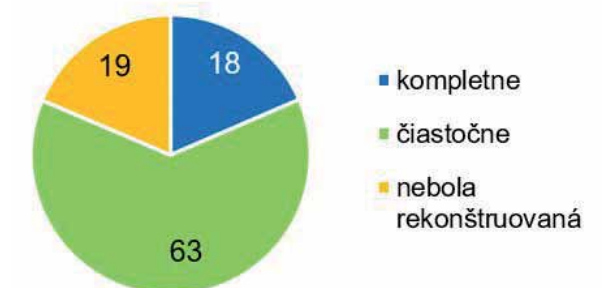
Prešov vo funkčnosti amfiteátrov ďaleko zostávajú za potenciálom, ak zaň považujeme podiel novovybudovaných objektov po roku 2000. V prípade Prešovského regiónu je to logické vyústenie vysokého podielu obcí do 500 obyvateľov (56 %).

V roku 2019 bolo priemerne v každom amfiteátri realizovaných 7 podujatí. Nadpriemerné využitie amfiteátrov bolo najmä v sídlach nad 5-tisíc obyvateľov, kde na jeden objekt pripadlo v minulom roku 18 až 20 podujatí. V najmenších obciach do tisíc obyvateľov to boli len 2 až 4 podujatia.

Využívanosť amfiteátrov v roku 2019 bola značne rozdielna. Kým v Trnavskom a Bratislavskom kraji sa v danom roku uskutočnilo vyše 30 podujatí (viac ako 4-násobok priemeru) na objekt, v ostatných krajoch sa cez ich priemerný počet (7) dostali len v Žilinskom kraji. Priemerný počet v ostatných krajoch sa pohyboval na úrovni necelých štyroch podujatí.

1.7. REKONŠTRUKCIA KULTÚRNYCH OBJEKTOV

Keďže sme sa v predchádzajúcom texte zmieňovali o pomerne vysokom priemernom veku budov kultúrnych objektov, zaujímalo nás, do akej miery prechádzali alebo prechádzajú tieto objekty procesom rekonštrukcie. Prieskum ukázal, že priemerne štyri z piatich kultúrnych objektov boli v posledných 30 rokoch kompletne alebo čiastočne rekonštruovaných. Z uvedeného podielu 81 % rekonštruovaných objektov bolo 22 % rekonštruovaných kompletne a 78 % čiastočne. V porovnaní s vekom objektov to približne korešponduje s percentom objektov, ktoré boli vybudované do roku 1990. Zjednodušene povedané,

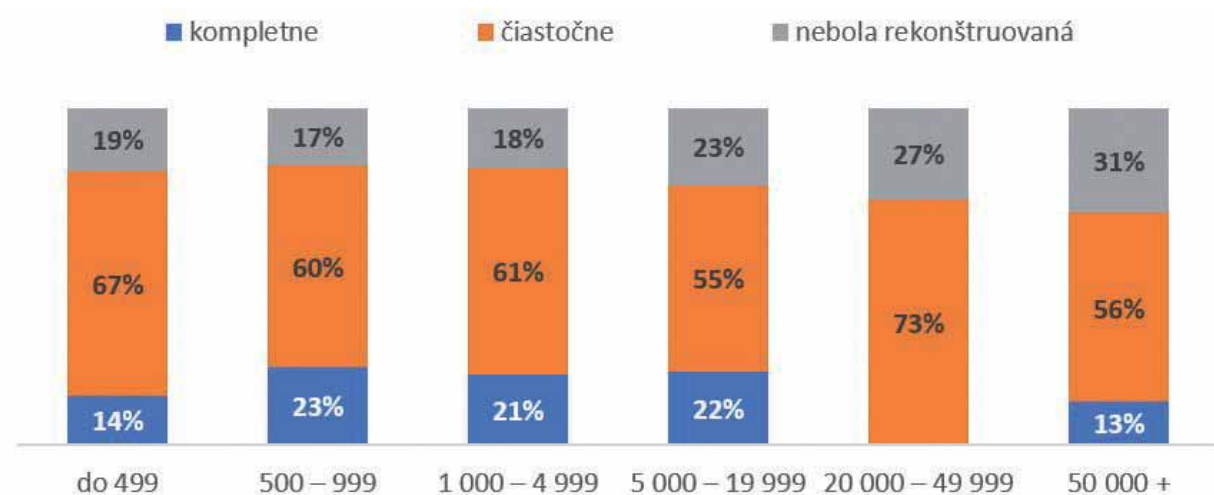
v prípade kultúrnych domov na Slovensku je priebeh rekonštrukcie inverzným procesom ich novej výstavby.

Rekonštruovaných nebolo 19 % kultúrnych objektov, treba však upozorniť, že pri tejto kategórii sa nerozlišovalo, či daný objekt rekonštrukciu potreboval alebo nepotreboval. Ak teda vezmeme do úvahy, že sa v posledných 30 rokoch postavilo asi 9 % nových kultúrnych stánkov, pri ktorých sa dá predpokladať, že rozsiahlejšími rekonštrukciami nemuseli prechádzať, ostáva približne 10 % objektov, ktorých sa za uplynulých minimálne 30 rokov žiadna rekonštrukcia nedotkla.

REKONŠTRUKCIA KULTÚRNYCH OBJEKTOV

S rekonštrukciami kultúrnych objektov z pohľadu veľkosti sídiel sa priemerne najďalej dospelo v obciach od 500 do 5-tisíc obyvateľov, ktoré majú vysoký podiel úplných a najmenší podiel nere realizovaných rekonštrukcií. Tu však treba upozorniť na skutočnosť, že najmä v prípade obcí do tisíc obyvateľov sú kultúrne objekty vo viac ako 50 % súčasťou úradov miestnych samospráv, ktoré sa po roku 1990

zvykli v obciach rekonštruovať medzi prvými a pri tejto príležitosti sa rekonštruovali, najmä z hľadiska stavebných úprav, aj priestory určené na kultúru. Pri obciach a mestách nad 5-tisíc obyvateľov môžeme s rastúcou veľkosťou sídiel sledovať aj rastúci podiel nerekonštruovaných objektov, v mestách nad 20-tisíc obyvateľov aj nízky, prípadne žiadny (mestá do 50-tisíc obyvateľov)* podiel úplných rekonštrukcií.

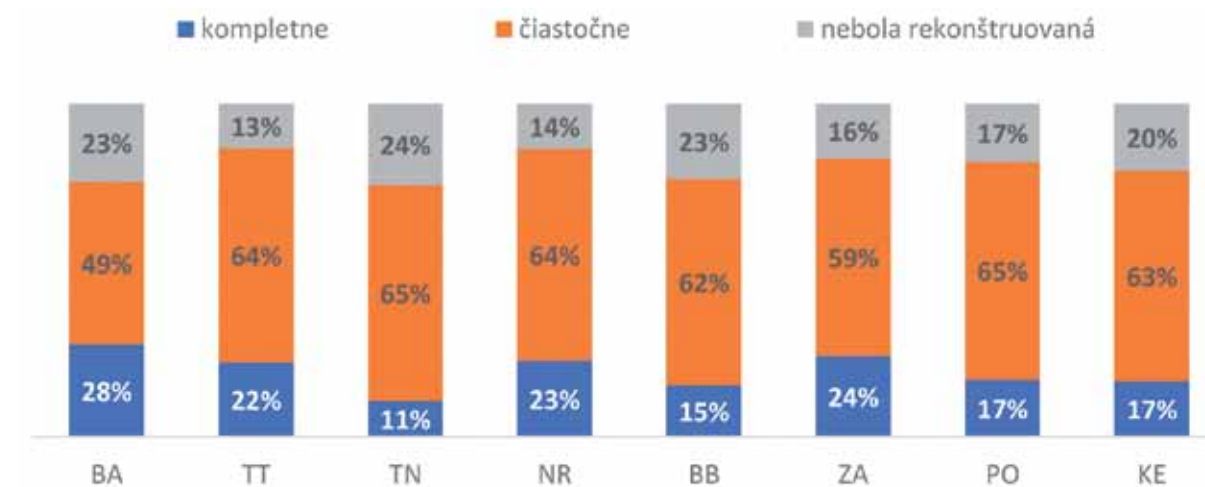

* Keďže sa z celkového počtu 42 miest v tejto kategórii v prieskume ocitlo 23, nechceme na tomto mieste tvrdiť, že vo všetkých mestách tejto veľkostnej kategórie nebol rekonštruovaný absolútne žiadny kultúrny objekt, ale fakt, že pri náhodnom výbere takmer 55 % miest sa neobjavilo ani jedno, pri ktorom by respondent konštatoval nejakú kompletnú rekonštrukciu, naznačuje, že prípadné % kompletných rekonštrukcií vo všetkých mestách tejto veľkostnej kategórie sa bude k 0 % veľmi približovať.

Podiel kompletne alebo čiastočne rekonštruovaných kultúrnych objektov za posledných 30 rokov dosiahol v jednotlivých krajoch minimálne 75 % (Bratislava, Trenčín, B. Bystrica), ale sú aj kraje, kde presiahol 85 % (Trnava, Nitra). Najhoršia situácia v tomto smere je v Trenčianskom kraji, ktorý má najmenší podiel úplne zrekonštruovaných objektov a zároveň najväčší podiel nerekonštruovaných. Najvyšší podiel úplne zrekonštruovaných objektov má Bratislavský kraj (28 %). Ten má síce zároveň takmer štvrtinu nerekonštruovaných priestorov (23 %), ale aj rovnaký podiel novovybudovaných objektov po roku 1990, kde sa nutnosť rekonštrukcie nepredpokladá ako vysoko naliehavá.

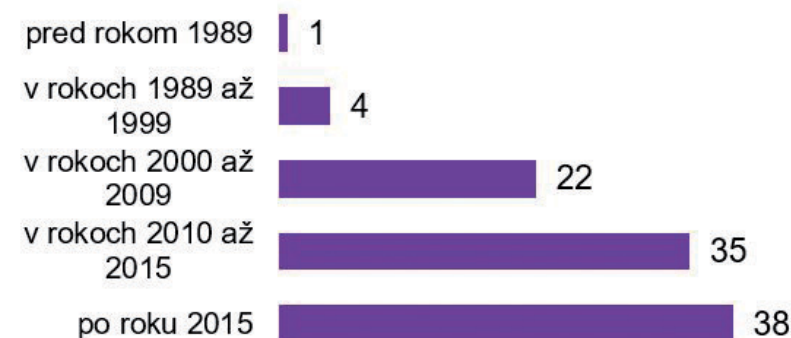
Ak sa teda pozrieme na regionálnu situáciu ohľadom rekonštrukcií z pohľadu vzťahu medzi podielom objektov postavených po roku 1990 v danom regióne a podielom nerekonštruovaných objektov, tak sa ako najhoršia situácia ukazuje v Trenčianskom kraji, kde bolo po roku 1990 postavených len 5 % nových kultúrnych objektov, ale rekonštruovaných nebolo 24 % (rozdiel – 19 percentuálnych bodov), porovnateľne je na tom aj Banskobystrický región (–18 bodov). Použitím tejto optiky je na tom s rekonštrukciami kultúrnych objektov najlepšie Bratislavský, Trnavský (v oboch je rozdiel 0 bodov) a Nitriansky kraj (–3 body).

REKONŠTRUKCIA KULTÚRNYCH OBJEKTOV

Je nespochybniteľné, že počas socialistickej éry sa do roku 1989 na Slovensku vybudovala podstatná časť kultúrnych stánkov. Na druhej strane sa však počas tohto obdobia nevenovala takmer žiadna pozornosť ich obnove a udržateľnosti funkčnej prevádzkyschopnosti. Realizovaný prieskum ukázal, že do roku 2020 sa kompletná rekonštrukcia dotkla 18 % zo všetkých kultúrnych objektov.

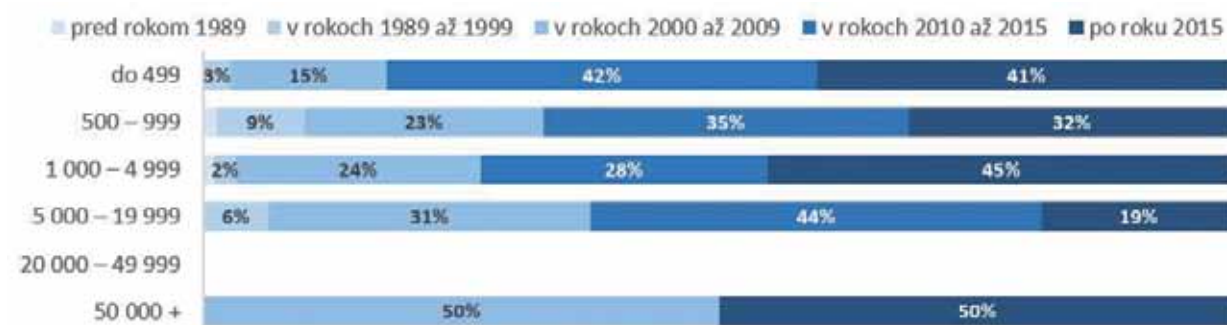
Z nich bolo do roku 1989 rekonštruované len 1 %, ďalších 95 % bolo rekonštruovaných po roku 2000, odkedy má tento trend výrazne vzostupnú dynamiku. V posledných 10 rokoch sa uskutočnili alebo dokončili takmer tri štvrtiny všetkých rekonštrukcií kultúrnych objektov.

Úplné rekonštrukcie kultúrnych objektov mali najrýchlejší a najpravidelnejší priebeh v obciach a mestách od 5- do 20-tisíc obyvateľov, kde sa v rokoch 2000 až 2015 zrealizovali tri štvrtiny kompletných rekonštrukcií kultúrnych objektov. V najmenších obciach (do 500 obyvateľov) sa začínalo pomalšie,

ale za posledných 10 rokov sa zrealizovalo viac ako 80 % úplných rekonštrukcií. V stredných a veľkých mestách sa kultúrne objekty úplne rekonštruovali jednak menej (alebo vôbec nie) a jednak, z hľadiska priebehu, dosť nepravidelne.

REKONŠTRUKCIA KULTÚRNYCH OBJEKTOV

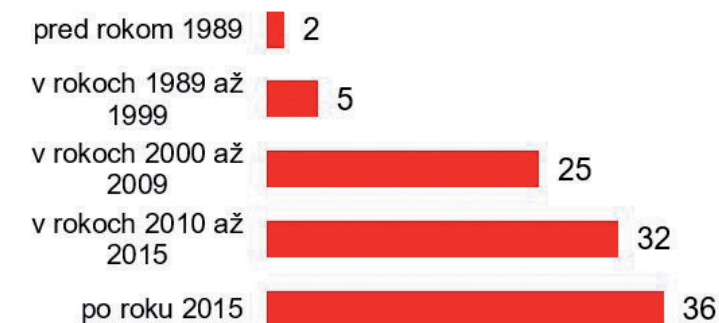

Z pohľadu regiónov sa kompletne rekonštrukcie kultúrnych objektov najskôr rozbehli v bratislavskom regióne, v ktorom bolo 70 % úplných rekonštrukcií uskutočnených už do roku 2010. V ostatných regiónoch sa začínalo neskôr, preto sú kraje (Trenčín, Banská Bystrica a Prešov), kde sa viac ako 90 % (Trenčín), resp. 80 % úplných rekonštrukcií zrealizovalo až v priebehu posledných 10 rokov.

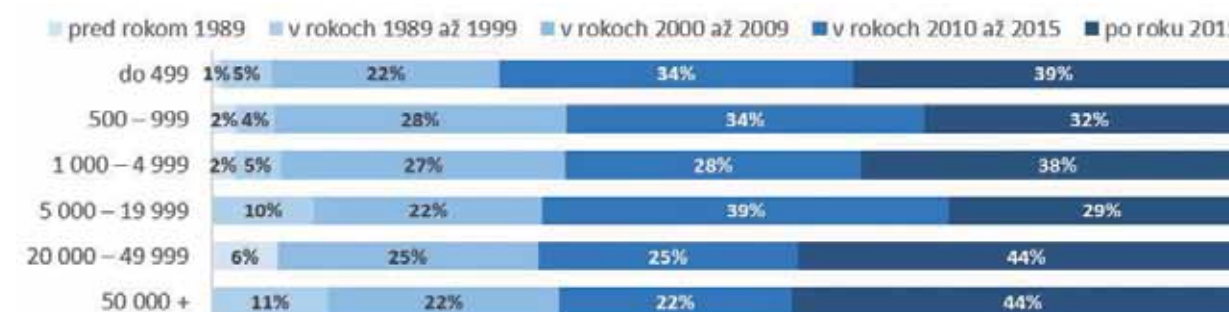

Takmer identická situácia ako v prípade priebehu úplných rekonštrukcií kultúrnych objektov nastala aj v prípade čiastočných rekonštrukcií. Čiastočne rekonštruovaných bolo 63 % zo všetkých kultúrnych objektov, z toho 93 % z nich po roku 2000. Za posledných 10 rokov sa uskutočnilo alebo dokončilo 68 % všetkých čiastočných rekonštrukcií kultúrnych objektov.

REKONŠTRUKCIA KULTÚRNYCH OBJEKTOV

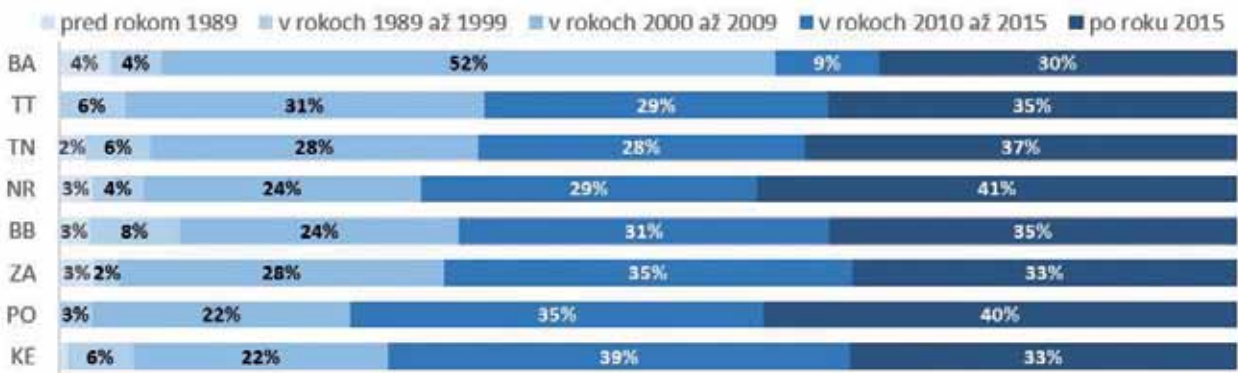
Priebeh čiastočných rekonštrukcií v porovnaní s kompletnými prebiehal z pohľadu veľkostných kategórií sídiel rovnomernejšie a pravidelnejšie. Do roku 2010 bol stav čiastočných rekonštrukcií, azda až na najmenšie obce, približne na rovnakej úrovni 30 až 35 %. V nasledujúcich piatich rokoch sa tempo mierne spomalilo najmä v prípade miest nad 20-tisíc obyvateľov, kde sa však toto spomalenie vykompenzovalo v priebehu poslednej „päťročnice“.

Aj v prípade čiastočných rekonštrukcií kultúrnych objektov sa tieto v regiónoch vo väčšej miere rozbehli až po roku 2000. Obdobne ako pri kompletných rekonštrukciách mali aj čiastočné najrýchlejší štart po roku 2000 v Bratislavskom kraji, v ktorom ich do roku 2010 bolo ukončených 60 %. V ostatných regiónoch bol priebeh čiastočných

rekonštrukcií mierne pomalší, do roku 2010 ani v jednom nepresiahol 40-percentný podiel, ale dynamika čiastočných rekonštrukcií stále pokračuje – za posledných 5 rokov sa v týchto regiónoch zrealizovalo 33 až 41 % všetkých prác v danom kraji.

REKONŠTRUKCIA KULTÚRNYCH
OBJEKTOV

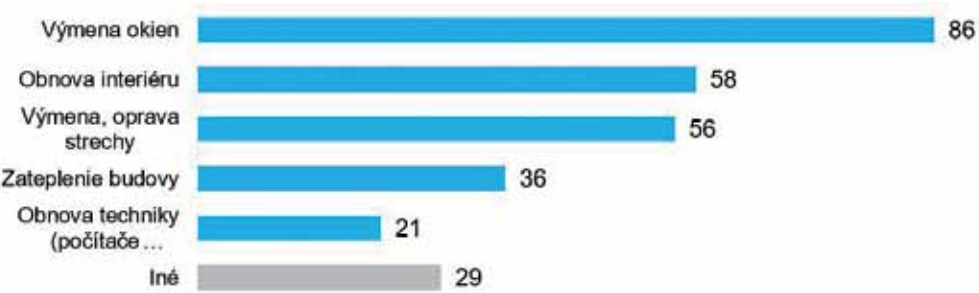

1.8. ROZSAH DOKONČENÝCH PRÁC V RÁMCI ČIASTOČNEJ REKONŠTRUKCIE DOMOV KULTÚRY

Do základného rámca činností čiastočnej rekonštrukcie boli zaradené najmä práce stavebno-technického charakteru: výmena okien, oprava alebo výmena strechy, zateplenie budovy, obnova interiéru a obnova elementárnej techniky (počítače, tlačiarne). Rozsah uvedených prác sa detailnejšie neposudzoval, respondenti mali možnosť odpovedať len áno alebo nie. Najfrekvencovanejšou činnosťou realizovanou v rámci čiastočných rekonštrukcií bola výmena okien, ktorá sa dotkla 86 % kultúrnych objektov,

na viac ako polovici objektov sa obnovoval interiér (58 %) a vymieňali alebo opravovali strechy (56 %). Technika sa v rámci čiastočných rekonštrukcií obnovovala priemerne len pri každom piatom dome kultúry. V kategórii „iné“ (otvorená otázka s možnosťou uviesť realizované činnosti okrem priamo uvedených) sa najčastejšie uvádzala výmena elektroinštalácie, oprava kúrenia, klimatizácie, oprava alebo výmena podláh, sociálneho zariadenia, kuchyne, bezbariérový prístup či interiérové úpravy.

ROZSAH DOKONČENÝCH PRÁČ V RÁMCI
ČIASTOČNEJ REKONŠTRUKCIE DOMOV KULTÚRY

Výmena okien (86 %): Keďže sa v rámci čiastočnej rekonštrukcie kultúrnych objektov priemerne vymieňali okná až v 86 %, veľké diferencie medzi jednotlivými kraji sme nezaznamenali. Výmeny okien sa realizovali v intervale 79 % (Trnava) až 94 % (Prešov). V prípade veľkosti sídiel sa výmena okien v menšom rozsahu realizovala v sídlach od 5- do 50-tisíc obyvateľov (menej ako 70 %).

Obnova interiéru (58 %): Obnova interiérov sa v najväčšom rozsahu realizovala v Bratislavskom a Žilinskom kraji (viac ako 70 %), pod priemerom ostali Trenčiansky a Nitriansky región. Vo výrazne väčšom objeme obnovovali interiéry obce a mestá nad 5-tisíc obyvateľov (okolo 80 %).

Výmena, oprava strechy (56 %): Výmena alebo oprava striech bola mierne pod priemerom v Prešovskom a Bratislavskom kraji (okolo 60 %), v ostatných regiónoch mierne nad priemerom. S rastúcou veľkosťou sídiel sa mierne zvyšoval aj podiel opráv striech, výraznejšie nad priemerom sú mestá nad 50-tisíc obyvateľov (takmer 80 %).

Zateplenie budovy (36 %): Rozsah zateplovania objektov sa výraznejšie líši kraj od kraja. Najmenej sa zatepľovalo v Bratislavskom kraji (17 %) a priemerne viac na východe (okolo 45 %). Podľa veľkosti sídiel sa oveľa viac zatepľovali objekty v obciach od 500 do 5-tisíc obyvateľov (nad 40 %), väčšie sídla boli výrazne pod priemerom (10 % v sídlach od 5- do 2-tisíc obyvateľov, 22 % v najväčších mestách).

Obnova techniky (22 %): Technika sa obnovovala najmä v Bratislavskom a Košickom kraji (okolo 30 %), v ostatných krajoch sa v rámci podpriemeru technika mierne vzostupne obnovovala od západu na východ. Výrazne nadpriemerne sa technika obnovovala v mestách a obciach nad 5-tisíc obyvateľov (61 % v sídlach od 5- do 20-tisíc obyvateľov, 44 % v najväčších mestách).

1.9. POŽIADAVKY NA ĎALŠIU REKONŠTRUKCIU DOMOV KULTÚRY

Otázka týkajúca sa ďalších požiadaviek na prípadnú rekonštrukciu bola položená reprezentantom všetkých kultúrnych objektov, bez ohľadu na to, či a do akej miery už nejaká forma rekonštrukcie u nich prebehla. Napriek tomu, že takmer 80 % kultúrnych objektov bolo v poslednom čase kompletne alebo čiastočne rekonštruovaných, viac ako 50 % zo všetkých by potrebovalo ďalšiu

rekonštrukciu, najmä čo sa týka náročnejších interiérových zásahov – elektronický požiarny systém, klimatizácia, elektroinštalácia, ale aj zateplenie. Z uvedeného je zrejmé, že rekonštrukcie, ktoré prebehli, sa viac týkali vonkajších, stavbárskych prác, teraz je na rade skôr vnútorná infraštruktúra.

EPS (57 %): Požiadavka na rekonštrukciu EPS je najakútnejšia v Trenčianskom a Prešovskom kraji (nad 65 %), najnižšia je v Žilinskom (47 %). Podľa veľkosti sídla sú v požiadavkách na rekonštrukciu EPS pod priemerom mestá nad 20-tisíc obyvateľov (45 % do 50-tisíc obyvateľov a 50 % v najväčších mestách).

Klimatizácia (54 %): Mierne nad priemerom sú v požiadavke na rekonštrukciu klimatizácie „teplejšie“ regióny na západe Slovenska, najmä Bratislavský (70 %), ale aj Prešovský kraj. Vyššie požiadavky na rekonštrukciu klimatizácie sú tiež v sídlach nad 5-tisíc obyvateľov (70 % do 20-tisíc obyvateľov a v najväčších mestách).

Zateplenie budovy (53 %): Zvýšený záujem o zateplenie kultúrnych objektov sme zaznamenali v trenčianskom a banskobystrickom regióne (64 %, resp. 61 %) a vo väčších mestách nad 20-tisíc obyvateľov (77 % do 50-tisíc obyvateľov a 63 % v najväčších mestách).

Elektrika (51 %): Mierne zvýšenú požiadavku na rekonštrukciu elektriky sme zaregistrovali len v Trenčianskom a Prešovskom kraji a v mestách nad 20-tisíc obyvateľov (64 %).

Vykurovanie (46 %): Neadekvátny stav vykurovania je prvý problém, ktorého rekonštrukciu z celkového pohľadu požaduje menej ako polovica vzorky. Rekonštrukciu zastaraného či nefunkčného vykurovania by vo zvýšenej miere potrebovali v Trenčianskom a Banskobystrickom kraji (57 %, resp. 54 %). Podľa veľkosti sídiel je s vykurovaním asi najväčší problém v mestách nad 50-tisíc obyvateľov (63 %).

Vlhnutie budovy (45 %): Akútnejší problém s vlhnutím budov sa javí v Banskobystrickom kraji (56 %). Požiadavka na riešenie vlhnutia budov klesá s rastúcou veľkosťou miest a obcí. Nadpriemerne je vnímané v najmenších obciach do 500 obyvateľov (52 %).

Vzduchotechnika (45 %): Výrazne nadpriemerná žiadosť na rekonštrukciu vzduchotechniky je len z Bratislavského kraja (62 %), výraznejšie pod priemerom je kraj Žilinský (37 %). Požiadavka na rekonštrukciu vzduchotechniky rastie s rastúcou veľkosťou miest a obcí, nad priemer sa dostáva už od obcí s tisíc a viac obyvateľmi.

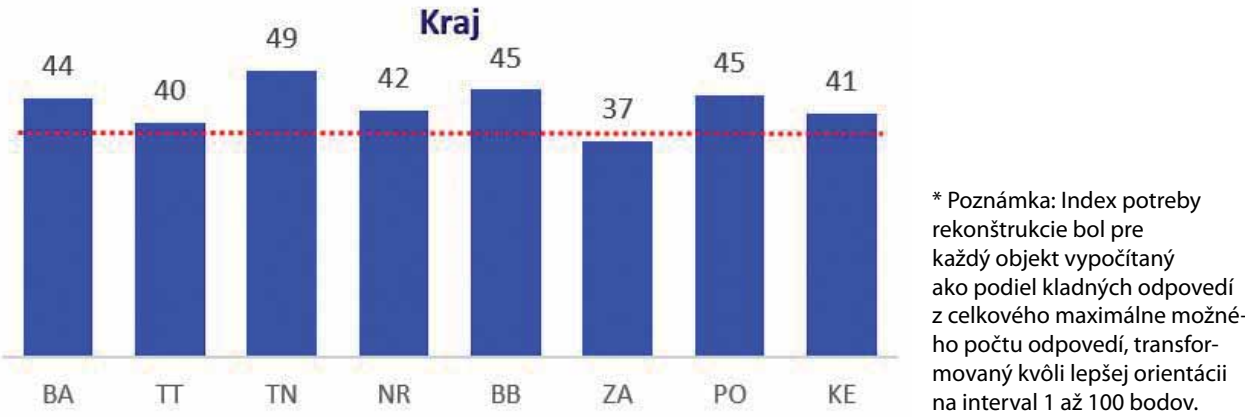
Zatekanie (41 %): Zatekanie do kultúrnych objektov je, s výnimkou Trnavského (33 %), rovnako naliehavý problém pre všetky ostatné kraje. V nadpriemernom rozsahu začína byť zatekanie problémom pre obce a mestá nad 5-tisíc obyvateľov, zvlášť pre mestá s 20- až 50-tisíc obyvateľmi (59 %).

Netesnosť výplní (31 %): Netesnosť výplní otvorov sa ako problém prejavuje v každom kraji inak. Výraznejšie nad priemerom je len v Banskobystrickom kraji (40 %). Z hľadiska veľkosti sídla je tento problém nadpriemerný v sídlach nad 5-tisíc obyvateľov, predovšetkým v stredne veľkých mestách s 20- až 50-tisíc obyvateľmi (68 %), kde je jeho naliehavosť viac ako dvojnásobok priemeru.

Statika (7 %): Porucha statiky je v porovnaní s inými uvádzanými problémami marginálnou záležitosťou. Vo zvýšenej miere sa vyskytuje v Trenčianskom a Nitrianskom kraji (11 %, resp. 10 %). Z hľadiska veľkosti sídiel je vážnym problémom asi len v mestách nad 50-tisíc obyvateľov (31%), kde dosahuje takmer 4,5-násobok priemeru.

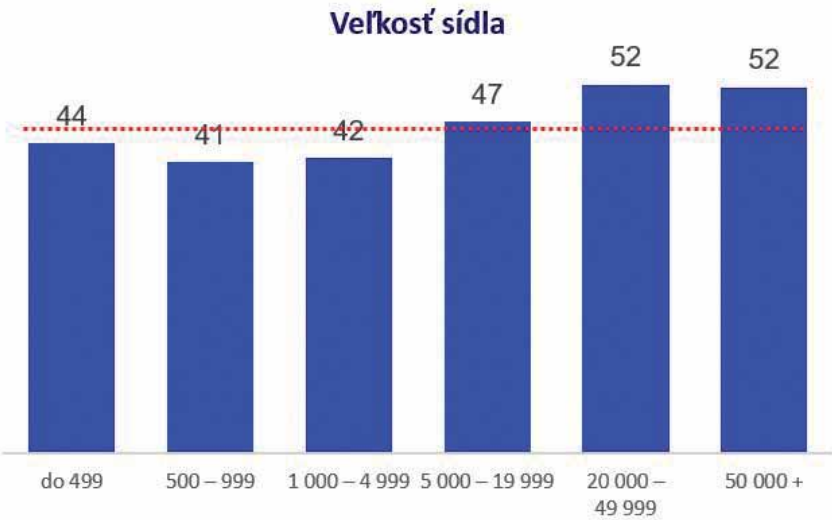
Požiadavky na ďalšiu rekonštrukciu domov kultúry sú v jednotlivých objektoch prítomné s rôznym stupňom rozsahu a naliehavosti, čo jednak sťažovalo stanoviť mieru ich dôležitosti pre jednotlivé regióny alebo veľkostné kategórie sídiel, jednak ich vzájomné porovnanie. S cieľom prekonania týchto prekážok bol vytvorený Index potreby rekonštrukcie, ktorý vychádza z miery požiadaviek na rekonštrukciu jednotlivých položiek a pohybuje sa v intervale 0 –100 bodov* (0 znamená, že objekt nepotrebuje už žiadnu rekonštrukciu

niektorého zo sledovaných problémov, 100 bodov znamená, že objekt potrebuje riešiť všetky sledované problémy). Priemerná hodnota tohto indexu za všetky kultúrne objekty na Slovensku má z pohľadu regiónov hodnotu 43 bodov. Podľa tohto indexu na tom najhoršie Trenčiansky kraj (49 b.), ktorý spomedzi prvých piatich požiadaviek na rekonštrukciu bol štyrikrát na prvom mieste. Relatívne najlepšie sú na tom kultúrne objekty Žilinského kraja (37 b.), ktorých index je o 6 bodov nižší ako celoslovenský priemer.

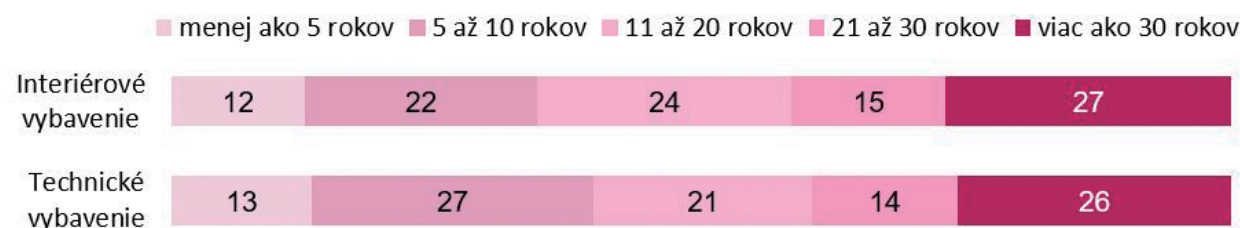
Priemerná hodnota tohto indexu pre veľkostné kategórie sídiel za všetky kultúrne objekty na Slovensku dosiahla 46 bodov. Podľa veľkosti sídla majú naliehavejšiu potrebu

rekonštrukcie mestá nad 20-tisíc obyvateľov, ktorých index sa pohyboval 6 bodov nad priemerom.

1.10. VEK SÚČASNÉHO INTERIÉROVÉHO A TECHNICKÉHO VYBAVENIA BUDOVY

Viac ako štvrtina kultúrnych objektov má interiérové aj technické vybavenie (tu sa malo na mysli kancelárske technické vybavenie – počítače, tlačiarne atď.) staršie ako 30 rokov, na druhej strane interiérové vybavenie v 34 % a technické vybavenie v 40 % objektov nepresahuje vek 10 rokov. Ak porovnáme tieto časové údaje s vekom samotných budov, tak môžeme konštatovať, že priebežne sa počas existencie objektov venovalo viac pozornosti ich technickému a interiérovému vybaveniu ako obnove objektov samotných.

Podľa veku interiérového vybavenia budov kultúrnych objektov majú najmladšie vybavenie regióny východného Slovenska a Trnavy, ktorých vybavenie nie staršie ako 10 rokov dosahuje 40, resp. 37 %. Vekovo najstaršie interiéry majú budovy v Banskobystrickom a Trenčianskom kraji, v ktorých polovica vybavenia má viac ako 20 rokov.

Z hľadiska veľkosti sídiel sú na tom celkovo lepšie sídla do 20-tisíc obyvateľov. V prípade miest od 5- do 20-tisíc obyvateľov dosahuje vek pod 10 rokov až 46 % interiérového vybavenia. Naopak, v najväčších mestách má takéto staré vybavenia len 12 % kultúrnych objektov, 63 % má vybavenie staršie ako 20 rokov.

Z hľadiska veku technického vybavenia objektov je na tom stredné a východné Slovensko lepšie ako západné. Najnovšie technické vybavenie má Košický kraj, v ktorom má až 52 % kultúrnych objektov kancelársku techniku nie staršiu ako 10 rokov a len 30 % objektov staršiu ako 20 rokov. Najstaršie technické vybavenie má Trenčiansky kraj, v ktorom je viac ako polovica staršia ako 20 rokov a len necelých 30 % novšia ako 10 rokov.

Podľa veľkosti sídiel platí obdobná tendencia ako pri interiérovom vybavení. Sídla od 5- do 20-tisíc obyvateľov majú až 57 % techniky do 10 rokov a len necelú tretinu staršiu ako 20 rokov. Najhoršie sú na tom mestá nad 50-tisíc obyvateľov.

2.1. PONUKA SLUŽIEB

Pod ponukou služieb sa v rámci prevádzko-vo-technického vybavenia kultúrneho objektu mal na mysli okruh podporných služieb, ktoré nad rámec umeleckého zážitku poskytujú komfort či už návštevníkom podujatia, alebo účinkujúcim: občerstvenie, šatne, hygienické vybavenie objektu, parkovanie atď. Z ponúkaných služieb nad rámec samotného kultúrneho podujatia až tri štvrtiny

kultúrnych objektov umožňuje občerstvenie počas kultúrneho podujatia, takmer dve tretiny má kapacitne vyhovujúce sociálne zariadenia a internetové pripojenie (ale nie pre verejnosť) a viac ako polovica je schopná pokryť požiadavky verejnosti na parkovanie. Ostatné sledované položky už nedokáže poskytnúť ani polovica objektov.

Občerstvenie len pri kultúrnych podujatiach (74 %): Ambulantný predaj občerstvenia len pri kultúrnych podujatiach osciluje okolo priemeru vo všetkých krajoch s výnimkou Trnavského a Trenčianskeho, kde sa táto forma predaja pohybuje na úrovni 83 %, resp. 89 %. Táto forma predaja občerstvenia sa využíva najmä v obciach do 5-tisíc obyvateľov, kde sa jeho aplikácia blíži k 80 %. V sídlach nad 5-tisíc obyvateľov táto forma ponuky občerstvenia nedosahuje ani 50 % (priemerne 41 %).

Kapacitne vyhovujúce WC, umyvárne, sprchy (65 %): Kapacitne vyhovujúca ponuka sociálnych zariadení je štandardom priemerne pre dve tretiny kultúrnych objektov. Tento podiel sa v rámci prípustnej odchýlky zhruba drží vo všetkých krajoch. Z hľadiska veľkostných kategórií sídiel sa dané kritérium nedosahuje rovnomerne. Percento kapacitne vyhovujúcich sociálnych zariadení stúpa s veľkosťou sídiel. Kým v najmenších obciach sa pohybuje na úrovni niečo nad polovicou kultúrnych objektov (54 %), v najväčších mestách sa pomaly blíži k 100 % (93 %).

Internetové pripojenie objektu (63 %): je priemerne mierne vyššie vo východnej časti Slovenska, kde v jednotlivých krajoch neklesá pod 61 % a v Prešovskom kraji ho má najviac objektov (71 %). Najnižší podiel kultúrnych objektov s pripojením na internet je v Trenčianskom kraji (53 %). Podľa veľkosti sídiel sa pri tejto službe vytvorila skupina menších obcí (do 5-tisíc obyvateľov) s pripojením na úrovni priemeru a obce a mestá nad 5-tisíc obyvateľov s pripojením na internet na úrovni 84 až 90 %.

Kapacitne vyhovujúce parkovanie pre verejnosť (53 %): Potrebu kapacitne vyhovujúceho parkovania pre verejnosť priemerne spĺňa len niečo viac ako polovica kultúrnych objektov (53 %). Túto nevelmi vysoko nastavenú latku viac-menej dodržiavajú všetky

kraje s výnimkou Bratislavského a Trenčianskeho (43 %, resp. 47 %), kde sa toto kritérium nepodarilo dodržať ani polovici kultúrnych objektov. V porovnaní s ostatnými kategóriami veľkosti sídiel sa výrazne odlišujú najväčšie mestá, kde len 13 % objektov spĺňa požiadavku kapacitne dostatočného parkovania. Mierne pod všeobecným priemerom sa nachádzajú aj najmenšie obce (47 %).

Bezbariérový prístup (42 %): Kultúrnymi objektmi ponúkaný bezbariérový prístup asi najviac diferencuje jednotlivé kraje. Kultúrne objekty v Trenčianskom a Banskobystrickom kraji nepokrývajú požiadavku tejto služby ani z jednej tretiny (31 %), na druhej strane, v Bratislavskom kraji sa s touto službou stretneme vo viac ako troch štvrtinách kultúrnych domov (76 %). Ostatné kraje ponúkajú bezbariérový prístup v širokom intervale 36 až 60 %. Ponuka služieb bezbariérového prístupu v kultúrnych objektoch stúpa s veľkosťou sídla, výraznejšie v mestách nad 20-tisíc obyvateľov. Zatiaľ čo v obciach do 500 obyvateľov deklarujú bezbariérový prístup v 30 % kultúrnych objektov, v mestách nad 50-tisíc obyvateľov už túto službu ponúkajú štyri z piatich objektov.

Keďže jedným zo základných prvkov demokratizácie kultúry je jej dostupnosť pre každého, zamerali sme sa detailnejšie na vybavenosť objektov pre osoby so zdravotným postihnutím (OZP) v tých kultúrnych objektoch, ktoré deklarovali pre tieto osoby bezbariérový prístup.

Akékoľvek prvky pre osoby so zdravotným postihnutím (OZP) ponúka len 42 % kultúrnych objektov. Reprezentantom týchto objektov sme predostreli batériu ôsmich prvkov, ktoré bezbariérovosť pokrývajú. Najčastejšie vyskytujúcim sa prvkom bol pre OZP bezbariérový alebo osobitný vstup do objektu, ktorý má 87 % kultúrnych domov, čo však z hľadiska všetkých kultúrnych objektov tvorí len 37 %! Prítomnosť ostatných sledovaných prvkov, okrem bezbariérových priechodov medzi miestnosťami,

už neponúka ani polovica z tých objektov, ktoré deklarujú bezbariérovosť. Napríklad takú samozrejmosť, ako je bezbariérové prekonávanie schodov, ponúka po prepočte len 11 % kultúrnych objektov. Vzhľadom na to, že v posledných 20 rokoch prešlo takmer 80 % kultúrnych objektov rekonštrukciou, tak čo sa týka vzťahu k OZP, zanechala minimálne stopy. Nasledujúci graf prezentuje prítomnosť bezbariérových prvkov v tých domoch kultúry, ktoré majú aspoň niektoré z nich (42 % celej vzorky).

Kapacitne vyhovujúce šatne pre účinkujúcich (39 %): Len v Bratislavskom a Nitrianskom kraji dokáže aspoň polovica kultúrnych objektov ponúknuť účinkujúcim kapacitne vyhovujúcu šatňu. Ostatné kraje sa pohybujú v rámci priemeru (39 %), mierne pod ním sú kultúrne stánky Prešovského kraja (32 %). Schopnosť kultúrnych objektov uspokojiť účinkujúcich kapacitne vhodnými šatňami stúpa s rastúcou veľkosťou sídiel až po mestá s 20- až 50-tisíc obyvateľmi, ktoré danú požiadavku spĺňajú na 81 %.

Dostupnosť pre techniku a vybavenie účinkujúcich (37 %): Táto požiadavka, malo sa na mysli samostatné parkovisko alebo rampa na vykladanie techniky alebo iného materiálu, je aspoň spolovice vyriešená pri kultúrnych objektoch Trnavského (50 %) a Nitrianskeho kraja (48 %). Objekty v stredoa vo východoslovenských krajoch sú na úrovni priemeru (37 %) alebo mierne pod ním. Ako pri väčšine ponúkaných služieb aj táto ponuka rastie s veľkosťou sídiel. Dostupnosť pre techniku a vybavenie účinkujúcich ponúkajú v nadpriemernom rozsahu už kultúrne objekty v obciach nad tisíc obyvateľov, najlepšie sú však na tom objekty v mestách od 5- do 20-tisíc obyvateľov (68 %). Mestá nad 50-tisíc sú v tomto ohľade druhé najhoršie (33 %) po obciach do 500 obyvateľov (24 %).

Internetové pripojenie pre verejnosť (31 %): Zaujímavá je už skutočnosť, že internet pre verejnosť ponúka len polovica z tých kultúrnych objektov, ktoré majú pripojenie na internet. Inak je internet pre verejnosť služba, v ponuke ktorej prichádza z hľadiska krajov k najvyrovnanejšej situácii. Mierne nad priemerom sú len kultúrne objekty z Bratislavského a Trnavského kraja (41 %, resp. 38 %) a mierne pod Košický kraj (26 %). Kultúrne strediská z obcí do 5-tisíc obyvateľov ponúkajú danú službu na úrovni priemeru. Objekty v obciach a mestách od 5-

do 50-tisíc obyvateľov sú na tom s internetom pre verejnosť lepšie, pohybujú sa na úrovni okolo 50 %. Mestá nad 50-tisíc obyvateľov, čo sú všetky krajské, dokážu túto požiadavku splniť len na úrovni 40 %.

Kapacitne vyhovujúce šatne pre divákov (29 %): Kapacitne vyhovujúce šatne pre divákov ponúka užívateľom len 29 % kultúrnych objektov. Objekty v krajoch západného Slovenska (Bratislava, Trnava, Trenčín a Nitra) sú v tejto ponuke približne na rovnakej úrovni okolo 13 percentuálnych bodov nad priemerom. Ponuka krajov smerom na východ sa s výnimkou Žiliny (28 %) pohybuje v intervale 20 % až 23 %. Ponuka vyhovujúcich šatní pre divákov stúpa s veľkosťou sídiel. Túto službu je v mestách od 20- do 50-tisíc obyvateľov schopných ponúknuť až 86 % kultúrnych objektov, v obciach do 500 obyvateľov je to len 13 %.

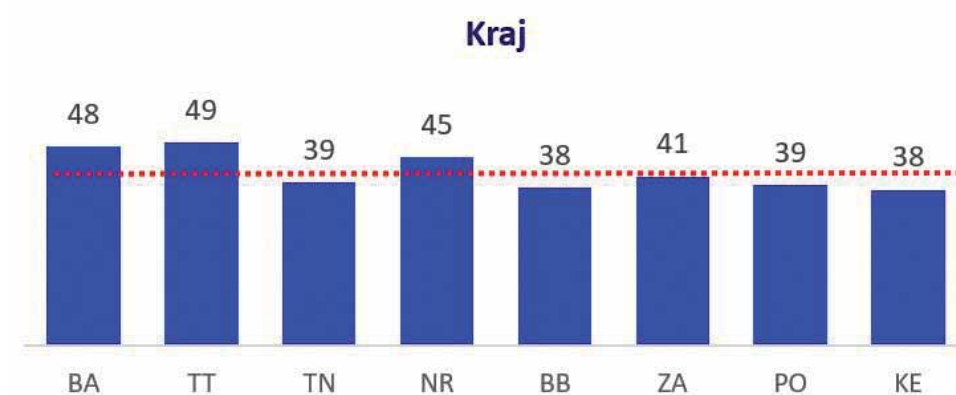
Vlastný autopark (8 %): Ponuka vlastného autoparku pre užívateľov (osobný alebo nákladný automobil k dispozícii pre potreby účinkujúcich alebo VIP hostí) je už všeobecne pre kultúrny objekt značným luxusom, preto ho môže ponúknuť priemerne len 8 %. Relatívne najviac kultúrnych centier so svojím vlastným autoparkom je v Bratislavskom kraji (15 %). Ostatné kraje sa v rámci tejto služby pohybujú medzi 5 (Žilina) až 10 % (Trnava). Z hľadiska veľkosti sídla tu dominujú mestá s 20- až 50-tisíc obyvateľmi, kultúrne objekty, ktoré majú svoj autopark, je 29 %. Ostatné kategórie miest a obcí sa v rámci tejto štatistiky pohybujú pod 11 %.

Stála reštaurácia alebo kaviareň (5 %): Najmenej frekventovanou ponúkanou službou sú stále reštauračné alebo kaviarské zariadenia, ktoré ponúka 5 % kultúrnych stredísk. Najväčší podiel takýchto objektov je v Bratislavskom kraji (13 %) a v mestách nad 20-tisíc obyvateľov. V mestách od 20- do

50-tisíc obyvateľov stále reštauračné/kaviarské zariadenie priemerne ponúka každý druhý kultúrny objekt, v najväčších mestách každý tretí.

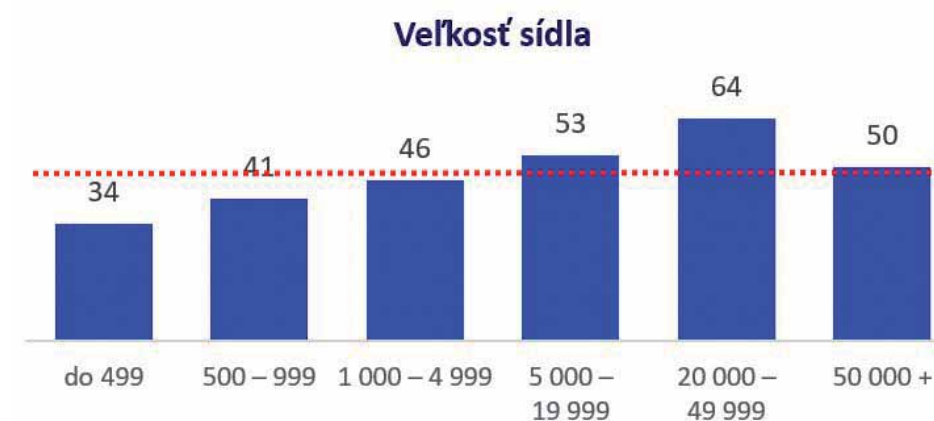
Aj v tomto prípade, podobne ako aj v ďalších nasledujúcich, sme pre lepšiu názornosť použili Index ponúkaných služieb (vypočítaný ako v prípade požiadaviek na ďalšiu rekonštrukciu budov), ktorý opäť vychádza z miery ponuky sledovaných

položiek a pohybuje sa v intervale 0 – 100 bodov. Priemerná hodnota tohto indexu za všetky kultúrne objekty na Slovensku má z pohľadu regiónov hodnotu 42 bodov. Podľa tohto indexu majú najlepšiu ponuku podporných služieb kultúrne stánky Trnavského (49 b.) a Bratislavského kraja (48 b.). Spolu s Nitrianskym sú tak jediní, ktorých index sa pohybuje nad hranicou priemeru. Všetky ostatné kraje sú mierne pod ním, v rozpätí troch bodov.

Priemerná hodnota tohto indexu pre veľkostné kategórie sídiel za všetky kultúrne objekty na Slovensku dosiahla 48 bodov. Podľa veľkosti sídla dosiahli najvyššiu hodnotu indexu ponúkaných služieb kultúrne domy v mestách od 20- do 50-tisíc obyvateľov (64 b.), ktorých index sa pohyboval až 16 bodov

nad priemerom a medzi 11 sledovanými položkami sa umiestnil 6-krát na 1. pozícii. V porovnaní s hodnotou indexu obcí do 500 obyvateľov (34 b.) vidíme v ponuke podporných služieb medzi jednotlivými kategóriami sídelných jednotiek veľký rozdiel (30 b.).

2.2. TECHNICKÉ VYBAVENIE PRIESTOROV

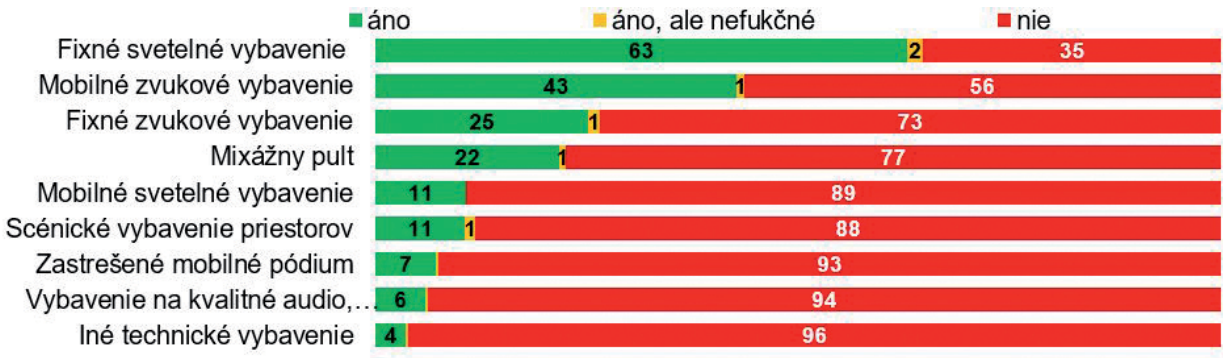
Pod technickým vybavením priestorov sa malo na mysli také technické zabezpečenie kultúrneho objektu, ktoré umožňuje na adekvátnej kvalitatívnej úrovni sprostredkovať návštevníkovi umelecké vystúpenie. Technické vybavenie priestorov kultúrneho objektu má niekoľko špecifik, ktoré značným spôsobom diferencujú úroveň a možnosti jednotlivých objektov. Ide o zariadenia, ktoré sú finančne veľmi nákladné, sú náročné na servis a personálne zabezpečenie ich chodu

a v neposlednom rade podliehajú v súčasnosti rýchlemu morálnemu opotrebovaniu. Podľa odborníkov možno za dobrú techniku idúcu s dobou považovať zariadenia nie staršie ako 5 rokov, pričom technika staršia ako 10 rokov je už v mnohých prípadoch na profesionálnej úrovni nepoužiteľná. Pre fungovanie kultúrneho objektu tak môže nastať situácia, že vek techniky nad 10 rokov už môže ovplyvniť obsah kultúrnej ponuky v prípadoch, keď nedosahuje úroveň požia-

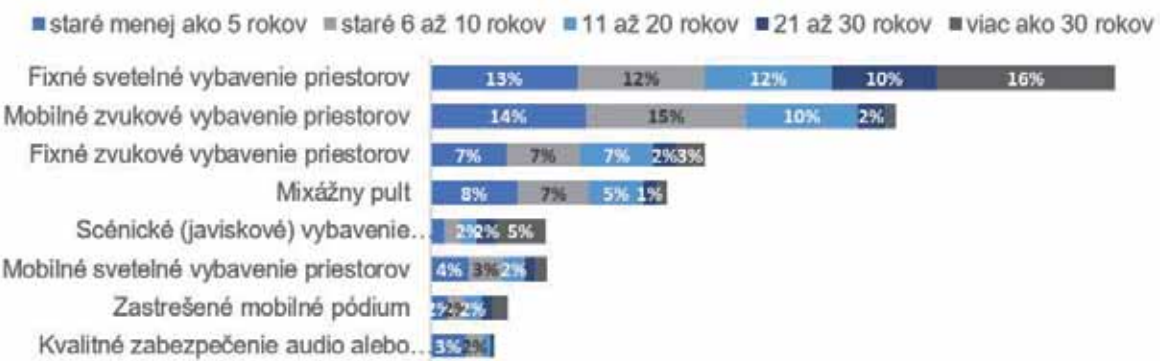
daviek potenciálnych vystupujúcich telies. Bez adekvátneho technického vybavenia priestorov kultúrneho zariadenia je už veľmi ťažké zabezpečiť kvalitných účinkujúcich, ktorí ak v danom priestore nemajú garanciu kvalitného technického zabezpečenia svojho vystúpenia, nebudú riskovať svoje meno a vystupovať neprídu.

V prieskume mali respondenti posúdiť prítomnosť a funkčnosť niekoľkých kľúčových technických zariadení, ktorými by mali byť

kultúrne objekty vybavené. Fixné svetelné vybavenie priestorov má 63 % kultúrnych objektov a je najčastejším prvkom technického stavu objektu. Nasleduje mobilné zvukové vybavenie (43 %), ale to už nemá ani polovica sledovaných objektov. Ďalšie položky už nepresahujú ani štvrtinové zastúpenie. Technické vybavenie mnohých objektov ostáva na úrovni TV obrazoviek, projektora a premietacieho plátna či prenosných mikrofónov.

Z tých kultúrnych objektov, ktoré majú niektoré z uvedených technických zariadení, má 31 % zariadenie nie staršie ako 5 rokov a 56 % zariadenie nie staršie ako 10 rokov (súčet s predchádzajúcou kategóriou). Vekovo najnovšie sú zariadenia na kvalitné zabezpečenie záznamov, mixážne pulty a mobilné zvukové zariadenia.

Fixné svetelné vybavenie priestorov

(63 %): Fixné svetelné vybavenie priestorov má 63 % kultúrnych objektov. Nad tento priemer sa dostali zariadenia v Bratislavskom a v Trenčianskom kraji (73 %, resp. 72 %), výraznejšie pod priemerom sú objekty v Prešovskom kraji (53 %), ktoré však majú spolu s Bratislavským a Košickým vekovo najnovšie vybavenie. Z pohľadu veľkosti sídiel majú nadpriemerné vybavenie fixným osvetlením už sídla nad 1 000 obyvateľov, jednoznačne najnovšie vybavenie však majú kultúrne strediská v mestách nad 50-tisíc obyvateľov (73 % nie starších ako 10 rokov).

Mobilné zvukové vybavenie (43 %): Mobilným zvukovým zariadením (samostatným, ktoré nevznikne demontážou fixného), je vybavených 43 % kultúrnych objektov. Nad týmto priemerom sú objekty všetkých krajov zo západnej časti Slovenska a Žilinský kraj. Najnovšie mobilné ozvučenie, do 10 rokov majú v Bratislavskom kraji (88 % z tých, ktorí v kraji vlastnia toto zariadenie). Aj vybavenosť mobilným zariadením stúpa s veľkosťou sídla. Kým mobilným ozvučením je v obciach do 500 obyvateľov vybavená sotva tretina kultúrnych objektov, v mestách od 20- do 50-tisíc je to takmer 72 %.

Fixné zvukové vybavenie (25 %): Fixným zvukovým zariadením je priemerne vybavených 25 % kultúrnych objektov. Vysoko nadpriemerne sú touto technikou vybavené kultúrne centrá v Bratislavskom kraji (50 %). Najnovšie vybavenie však majú objekty v žilinskom regióne (67 % do 10 rokov z tých, ktorí v kraji vlastnia toto zariadenie). Okrem toho, že vybavenosť fixným ozvučením rastie s veľkosťou sídiel, začínajú sa zväčšovať aj rozdiely medzi jednotlivými kategóriami sídiel. Podiel kultúrnych objektov v 20- až 50-tisícových mestách vybavených týmto druhom techniky (82 %) je až desaťnásobne väčší ako v najmenších obciach.

Mixážny pult (22 %): Mixážnym pultom je priemerne vybavených 22 % kultúrnych objektov. Vysoko nadpriemerne sú touto technikou vybavené kultúrne centrá v Bratislavskom kraji (52 %). Paradoxne však najnovšie mixážne pulty majú v Prešovskom kraji (81 % do 10 rokov), hoci je Prešov v celkovej vybavenosti touto technikou (16 %) v rámci Slovenska na konci rebríčka. Aj pri vybavenosti mixážnymi pultmi platí konštatovanie uvedené pri fixnom zvukovom zariadení, že podiel kultúrnych objektov v 20- až 50-tisícových mestách vybavených týmto druhom techniky (86 %) je až dvanásťnásobok vybavenia v najmenších obciach.

Mobilné osvetlenie (11 %): Mobilným osvetlením (samostatným, ktoré nevznikne demontážou fixného), je priemerne vybavených 11 % kultúrnych objektov. Nad priemerom sú touto technikou vybavené kultúrne centrá v Bratislavskom kraji (20 %), v ktorom je táto technika aj najnovšia (80 % do 10 rokov). Ostatné kraje oscilujú okolo priemeru, mierne pod ním sú objekty v Prešovskom kraji (8 %). Aj pri mobilnom osvetlení stúpa vybavenosť objektov s veľkosťou sídla. Podiel kultúrnych objektov v sídlach nad 5-tisíc obyvateľov vybavených týmto druhom techniky opäť niekoľkonásobne prekračuje vybavenia v obciach do 5-tisíc obyvateľov.

Scénické zariadenie (11 %): Scénickým, javiskovým zariadením (kulisový výťah, točňa, orchestrisko...) je priemerne vybavených 11 % kultúrnych objektov. Najčastejší výskyt javiskového vybavenia je v objektoch Bratislavského (17 %) a Žilinského kraja (15 %). Výraznejšie pod priemerom sú touto technikou vybavené kultúrne centrá v Prešovskom kraji (6 %). V porovnaní s inými položkami technického vybavenia kultúrnych domov je javisková technika zastaranejšia. Medzi veľkostnými kategóriami sídiel dominujú mestá od 5- do 50-tisíc obyvateľmi. Zaujímavosťou je, že

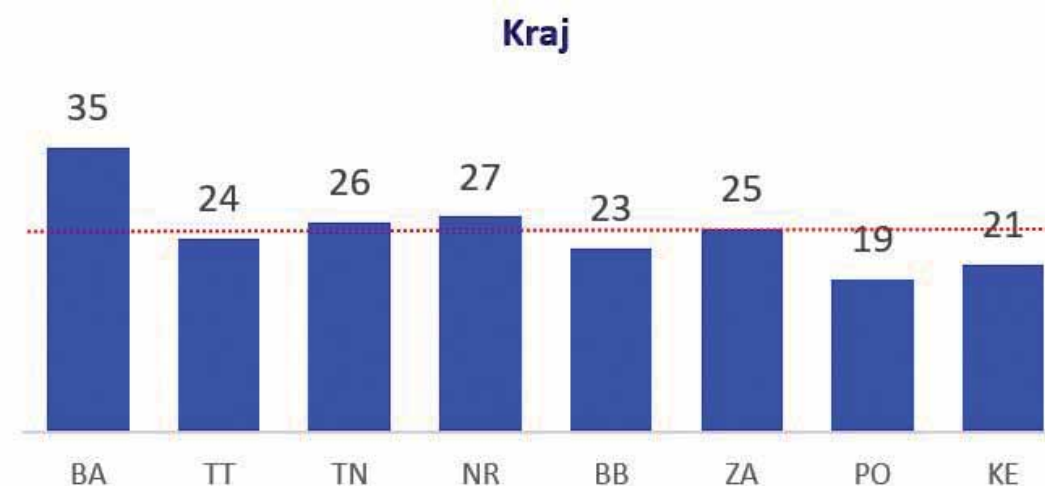
objekty v mestách nad 20-tisíc obyvateľov nemajú javiskové vybavenie novšie ako 5 rokov.

Zastrešené mobilné pódium (7 %): Zastrešeným mobilným pódium je priemerne vybavených 7 % kultúrnych objektov. Najčastejší výskyt takéhoto pódia je v objektoch Bratislavského (11 %) a Nitrianskeho kraja (9 %). Výraznejšie pod priemerom sú týmto zariadením vybavené kultúrne centrá v Žilinskom kraji (4 %). Aj v tomto prípade dominujú kultúrne objekty v mestách od 20- do 50-tisíc obyvateľov. Aj v tomto prípade je zaujímavé, že objekty vo veľkostných kategóriách sídiel s najvyšším podielom krytých mobilných pódíí (sídla od 5- do 50-tisíc obyvateľov) nemajú takéto zariadenie novšie ako 5 rokov.

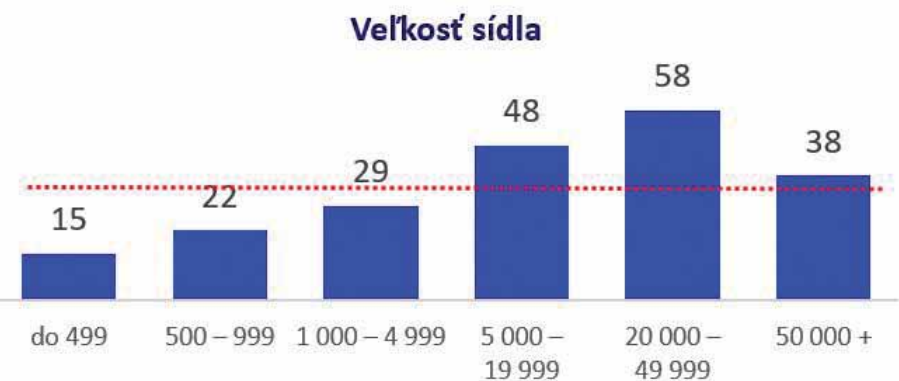
Zariadenie na kvalitný audio- a videozáznam (6 %): Týmto zariadením je priemerne vybavených 6 % kultúrnych objektov. Najčastejší a vekovo najnižší výskyt tejto techniky je v objektoch Žilinského kraja

(10 % a spolu 90 % techniky nie staršej ako 10 rokov). Medzi veľkostnými kategóriami sídiel dominujú z hľadiska vybavenosti týmto zariadením mestá s 5- až 50-tisíc obyvateľmi (17 % až 24 %). Najnovšiu záznamovú techniku, len novšiu ako 5 rokov, majú kultúrne objekty v mestách nad 50-tisíc obyvateľov.

Index technického vybavenia priestorov vychádza z miery prítomnosti položiek technického zariadenia v kultúrnych objektoch a pohybuje sa v intervale 0–100 bodov. Priemerná hodnota tohto indexu za všetky kultúrne objekty na Slovensku má z pohľadu regiónov hodnotu 25 bodov. Podľa tohto indexu majú najlepšie technické vybavenie kultúrne objekty Bratislavského kraja (35 b.). Ostatné regióny, okrem Prešova a Košíc, sa pohybujú v rámci 4-bodového intervalu od 23 po 27 bodov, index spomínaných dvoch regiónov sa s istým odstupom pohybuje na úrovni 20 bodov.

Priemerná hodnota tohto indexu pre veľkostné kategórie sídiel za všetky kultúrne objekty na Slovensku dosiahla 35 bodov. Medzi kategóriami veľkosti miest a obcí dominujú kultúrne objekty v mestách s 20- až 50-tisíc obyvateľmi (58 b.), ktoré boli najlepšie vo všetkých sledovaných položkách. Rozdiel medzi spomínanými mestami a obcami do 500 obyvateľov s najnižším indexom technického vybavenia (15 b.) je 43 bodov, čo už je mimoriadne veľký odstup. Na základe získaných čísiel možno v oblasti technického vybavenia kultúrnych objektov považovať obce do 5-tisíc a nad 5-tisíc obyvateľov za dva odlišné svety.

2.3. STAVEBNO-TECHNICKÉ VYBAVENIE PRIESTOROV

Pod stavebno-technickým vybavením priestorov sa mali na mysli prvky stavebného (zateplenie) a technického charakteru (kamerový systém, EPS, vzduchotechnika, klimatizácia...), ktoré garantujú bezpečné a spoľahlivé fungovanie budovy kultúrneho objektu. Aj položky stavebno-technického vybavenia boli posudzované z hľadiska ich

prítomnosti, resp. neprítomnosti v budove. Na základe získaných výsledkov nemožno ani pri tejto oblasti vybavenia objektov povedať, že by dosahovali príliš vysokú úroveň. Najviac prítomnými prvkami je zateplenie objektu, ktoré má 38 % domov kultúry, a domáci rozhlas (28 %). Bezpečnostný systém má len každý piaty a EPS len 8 % objektov.

Zateplenie (38 %): Priemerne je zateplených 38 % kultúrnych objektov. Najviac zateplených objektov je v Prešovskom (46 %), Žilinskom a Trnavskom (44 %) kraji, najmenej, ani nie štvrtina, v Banskobystrickom. Z pohľadu veľkostných kategórií sídiel sa kultúrne stánky najviac zatepľovali v menších obciach od 500 do tisíc obyvateľov (47 %), len každý piaty objekt je zateplený v mestách nad 20-tisíc obyvateľov.

Domáci rozhlas (28 %): Domácim rozhlasom je vybavených 28 % kultúrnych objektov. Domáci rozhlas je trochu špecifický technický prvok, ktorý nie vo všetkých veľkostných sídlach má rovnakú funkciu a dôležitosť. Je preto celkom logické, že je viac prítomný v menších obciach, resp. v krajoch s vyšším zastúpením práve týchto menších obcí. Najviac kultúrnych objektov ho má v Prešovskom, Košickom a Banskobystrickom kraji (viac ako 32 %) a v obciach do tisíc obyvateľov (37 %).

Kamerový systém (21 %): Priemerne má kamerový systém nainštalovaných 21 % kultúrnych objektov. Najviac objektov s kamerovým systémom je v Košickom (27 %) a Bratislavskom (26 %) kraji, najmenej v Trenčianskom (15 %) a Prešovskom (17 %) kraji. Kamerový systém sa najčastejšie vyskytuje v kultúrnych objektoch miest od 20- do 50-tisíc obyvateľov (43 %). Ostatné veľkosti sídla sa vo vybavení kamerovým systémom pohybujú okolo priemeru.

Bezpečnostný systém (20 %): Bezpečnostný systém má na Slovensku priemerne len každý piaty kultúrny objekt. Tento priemer je vysoko prekročený v Bratislavskom kraji, kde má bezpečnostný systém takmer 60 % kultúrnych objektov, naopak, v Trenčianskom kraji je týmto systémom zabezpečených len 10 % objektov. Vybavenosť bezpečnostným systémom rastie s veľ-

kosťou sídla. Nadpolovičný počet objektov s bezpečnostným systémom majú mestá s 20- až 50-tisíc obyvateľmi (52 %), najmenší podiel zabezpečených objektov je v obciach do 500 obyvateľov (11 %).

Vzduchotechnika (15 %): Vzduchotechnikou je na Slovensku priemerne vybavených 15 % kultúrnych objektov. Tento priemer je vysoko prekročený v Bratislavskom kraji, kde má vzduchotechniku 37 % objektov. Situácia v ostatných krajoch je vyrovnaná a osciluje v intervale 3 percentuálnych bodov okolo priemeru. Aj vybavenosť kultúrnych objektov vzduchotechnikou rastie s veľkosťou sídla. V mestách s 20- až 50-tisíc obyvateľmi ju majú inštalovanú viac tri štvrtiny objektov.

Elektronický požiarny systém (8 %): EPS má na Slovensku priemerne 8 % kultúrnych objektov. Tento priemer je opäť výraznejšie prekročený len v Bratislavskom kraji, kde má EPS 20 % objektov. Výraznejšie pod priemerom sú kultúrne stánky v Trenčianskom kraji (4 %). Vybavenosť kultúrnych objektov EPS rastie s veľkosťou sídla, progresívne od miest a obcí nad 5-tisíc obyvateľov. V mestách s 20- až 50-tisíc obyvateľmi má EPS inštalovaných 62 % objektov.

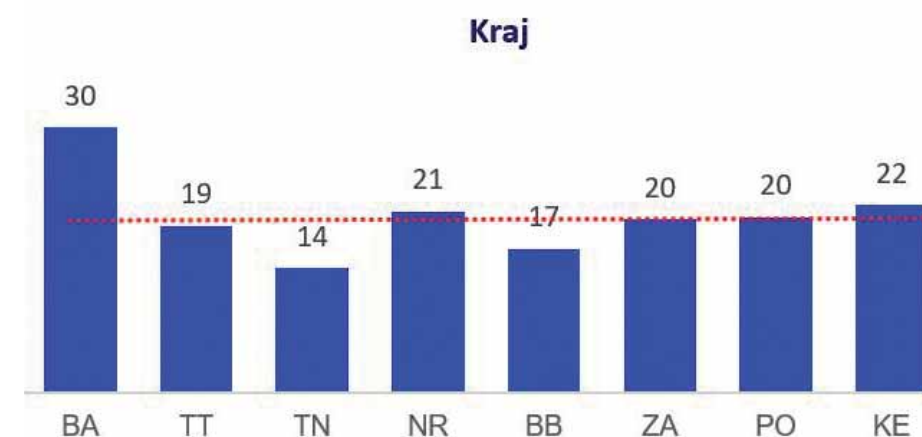
Klimatizácia (7 %): Klimatizáciou je na Slovensku priemerne vybavených 7 % kultúrnych objektov. Výraznejšie nad priemerom je len Bratislavský kraj, v ktorom má klimatizáciu 22 % objektov. Výraznejšie pod priemerom sú kultúrne strediská v Banskobystrickom kraji (4 %). Aj v tomto prípade rastie vybavenosť kultúrnych objektov klimatizáciou s veľkosťou sídla. V mestách s 20- až 50-tisíc obyvateľmi má klimatizáciu inštalovanú tretina objektov.

Výťah (3 %): Výťah majú na Slovensku priemerne 3 % kultúrnych objektov, čo je logic-

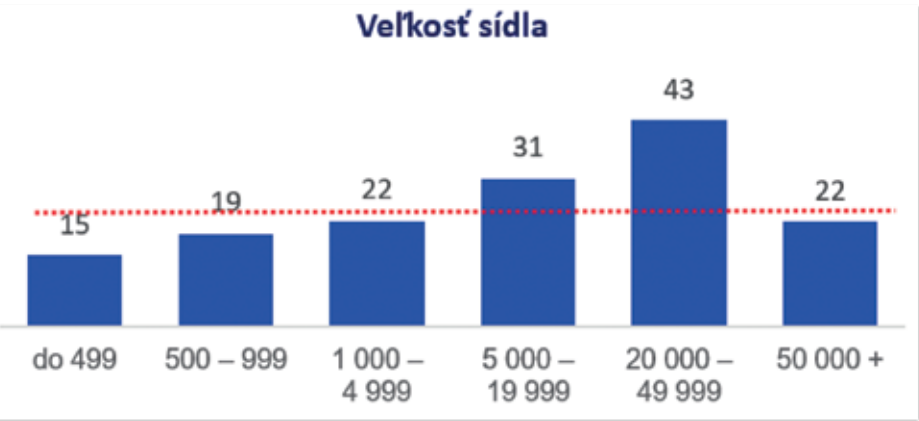
kým dôsledkom faktu, že len 3 % objektov majú tri a viac podlaží. Výraznejšie sa preto prítomnosť výťahov objavuje len v kultúrnych strediskách Bratislavského kraja (15 %) a v mestách s 20- až 50-tisíc obyvateľmi (43 %), ktoré majú viac ako polovicu kultúrnych objektov s tromi a viac poschodiami.

Index stavebno-technického vybavenia priestorov vychádza z miery prítomnosti položiek stavebno-technického vybavenia kultúrnych objektov a pohybuje sa v intervale 0 – 100 bodov. Priemerná hodnota tohto indexu za

všetky kultúrne objekty na Slovensku má z pohľadu regiónov hodnotu 20 bodov. Podľa tohto indexu má najlepšie stavebno-technické vybavenie Bratislavský kraj (30 b.) s výrazným predstihom pred Košickým (22 b.). Ostatné regióny dosahujú porovnateľné výsledky v rozpätí 19 až 21 bodov. Výrazne najnižší index stavebno-technického vybavenia kultúrnych objektov mal Trenčiansky kraj (14 b.). Do výpočtu indexu nebola zahrnutá prítomnosť výťahu, keďže tento prvok nemusí byť nutne prítomný vo všetkých hodnotených objektoch.

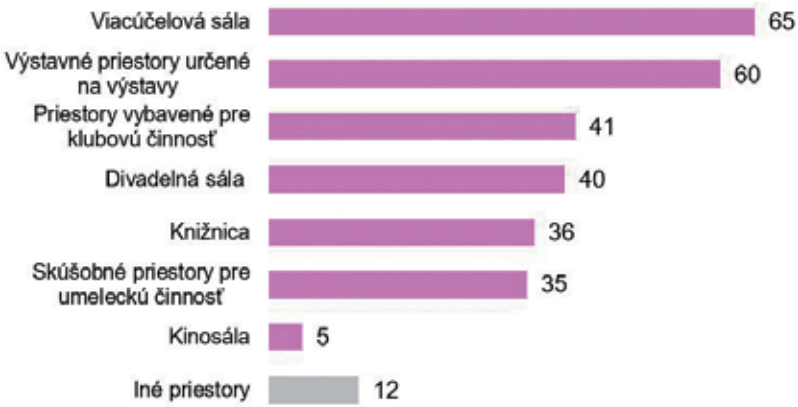
Priemerná hodnota tohto indexu pre veľkostné kategórie sídiel za všetky kultúrne objekty na Slovensku dosiahla 25 bodov. Aj v tomto prípade dominujú medzi kategóriami veľkosti miest a obcí kultúrne objekty v mestách s 20- až 50-tisíc obyvateľmi (43 b.), ktoré boli najlepšie v šiestich z ôsmich sledovaných položiek. Rozdiel medzi spomínanými mestami a obcami do 500 obyvateľov s najnižším indexom stavebno-technického vybavenia (15 b.) je 28 bodov, čo už možno považovať za veľký odstup.

2.4. PONUKA ZARIADENÍ NA KULTÚRNE VYŽITIE

Do ponuky zariadení pre kultúrne vyžitie boli zaradené priestory, ktorých prítomnosť zabezpečuje rozsah a rozmanitosť realizovaných kultúrnych aktivít: viacúčelová sála, divadelná sála, kinosála, priestory na usporiadanie výstav, klubové priestory atď. Základným prvkom vybavenia priestorov kultúrnych domov je viacúčelová sála konštruovaná ako priestor na poskytovanie

viacerých služieb, ktorou sú vybavené dve tretiny objektov. Výstavné priestory (mohli byť aj chodby alebo vstupné priestory) má 60 % objektov. Kinosálu ako monoúčelový priestor má už len 5 % domov kultúry. V kategórii „iné priestory“ viaceré objekty uvádzajú aj obradnú miestnosť či kongresový, zasadací priestor.

Viacúčelová sála (65 %): Viacúčelovú sálu má v ponuke zariadení na kultúrne vyžitie 65 % kultúrnych objektov. Priemer výraznejšie prekračujú objekty v Bratislavskom kraji (85 %), mierne pod priemerom je ponuka objektov východoslovenských krajov (Košice 57 % a Prešov 59 %). Viacúčelovú sálu má k dispozícii až 95 % kultúrnych objektov v mestách s 20- až 50-tisíc obyvateľmi.

Priemerná kapacita viacúčelových sál je 165 miest. Medzi krajinami nie sú z pohľadu tohto parametra veľké rozdiely. Rozdiel medzi najnižším priemerom v Košickom regióne (153) a najvyšším priemerom v Trnavskom kraji (194) je len 41 miest. Mierne vyššiu kapacitu majú sály v regióne Trnavy a Bratislavy. Výraznejšie rozdiely v kapacite viacúčelových sál sú podľa veľkosti sídla, kde sa kapacita zvyšuje s rastúcou veľkosťou sídla. Sály v mestách s 20- až 50-tisíc obyvateľmi dosahujú priemerne 400 miest, sály v mestách nad 50-tisíc obyvateľov o viac ako 150 menej. Zaujímavosťou je, že kultúrne domy v najmenších obciach do 500 obyvateľov s priemernou kapacitou viacúčelových sál 115 miest dosahujú bezkonkurenčne najvyšší priemer počtu miest na počet obyvateľov (23 miest na 100 obyvateľov, v mestách od 5- do 20-tisíc obyvateľov je to len 1,16 miesta).

Výstavné priestory (60 %): Výstavné priestory určené na výstavy (mohli byť zahrnuté aj chodby či vstupné priestory, ak sa využívajú na výstavné účely) má v ponuke zariadení na kultúrne vyžitie 60 % kultúrnych objektov. Priemer mierne prekračujú objekty v krajinách západnej časti Slovenska, smerom na východ sa priemer nepatrne znižuje. Ponuka výstavných priestorov postupne stúpa s veľkosťou sídla. V mestách s 20- až 50-tisíc obyvateľmi ponúka tieto priestory až 95 % kultúrnych objektov.

Klubové priestory (41 %): Klubové priestory má v ponuke zariadení pre kultúrne vyžitie priemerne 41 % kultúrnych objektov. Priemer mierne prekračuje len Nitriansky kraj, v ktorom tieto priestory ponúka každý druhý objekt, výraznejšie pod priemerom sú objekty v Trenčianskom (36 %) a v Prešovskom kraji (34 %). Ponuka klubových priestorov postupne rastie s veľkosťou sídiel. Najvyššia je v mestách nad 50-tisíc obyvateľov, kde je oproti priemeru raz taká veľká.

Priemerná kapacita klubových priestorov je 60 miest. Medzi krajinami nie sú z pohľadu tohto parametra veľké rozdiely. Mierne vyššiu kapacitu majú kluby v regióne Bratislavy a Prešova (67), komornejšie priestory v porovnaní s ostatnými krajinami ponúkajú kluby Trenčianskeho kraja (51 miest). Kapacita klubových priestorov stúpa s veľkosťou sídla. Kapacitne najväčšie kluby sú v mestách s 20- až 50-tisíc obyvateľmi (86), kluby v mestách nad 50-tisíc sú kapacitou porovnateľné so sídlami s tisíc až 5-tisíc obyvateľmi (70 miest). Len na porovnanie, kapacitne najmenšie kluby priemerne so 48 miestami sú v najmenších obciach do 500 obyvateľov.

Divadelné sály (40 %): Samostatné divadelné sály má k dispozícii priemerne 40 % kultúrnych objektov. Nad priemerom je Banskobystrický kraj, v ktorom tieto priestory ponúka každý druhý objekt. Ponuka divadelných sál v kultúrnych objektoch východoslovenského kraja je pod priemerom zhruba o 10 percentuálnych bodov. Ponuka divadelných sál v kultúrnych objektoch pravidelne rastie s veľkosťou sídiel. Najvyššia je v mestách od 20- do 50-tisíc obyvateľov (67 %), mestá nad 50-tisíc sú na úrovni obcí do tisíc obyvateľov (40 %). V obciach do 500 obyvateľov má divadelnú sálu približne každý štvrtý dom kultúry.

Priemerná kapacita divadelných sál je 178 miest. Veľkosť divadelných sál v kultúrnych objektoch v západnej časti Slovenska je mierne nad priemerom. Smerom na východ kapacita nepatrne klesá, najnižšia ponuka divadelných miest v kultúrnych objektoch je v Banskobystrickom kraji. Kapacita divadelných sál je výrazne väčšia v sídlach nad 5-tisíc obyvateľov, v mestách s 20- až 50-tisíc obyvateľmi dosahuje priemerne až 353 miest na jeden objekt, čo je dvojnásobok celoslovenského priemeru.

Knižnice (36 %): Knižnice má k ponuke priemerne 36 % kultúrnych objektov. Priemer mierne prekračujú stredoslovenské kraje, najmä Žilinský, v ktorom sú knižnice takmer v polovici kultúrnych objektov (47 %). Aj v tomto prípade ponuka knižníc klesá pod priemer v objektoch východoslovenských krajov Prešov a Košice (29 %, resp. 26 %). Mierne nadpriemerný stav knižníc je v kultúrnych zariadeniach sídiel od tisíc do 20-tisíc obyvateľov (38 % až 43 %). Väčšie mestá v prípade ponuky knižníc ďaleko zaostávajú za celoslovenským priemerom, v mestách od 20- do 50-tisíc obyvateľov má knižnice len 14 % kultúrnych zariadení a v mestách nad 50-tisíc 20 %. Vo väčších mestách sú však knižnice väčšinou samostatné inštitúcie, preto je podiel kultúrnych domov s knižnicami výrazne nižší.

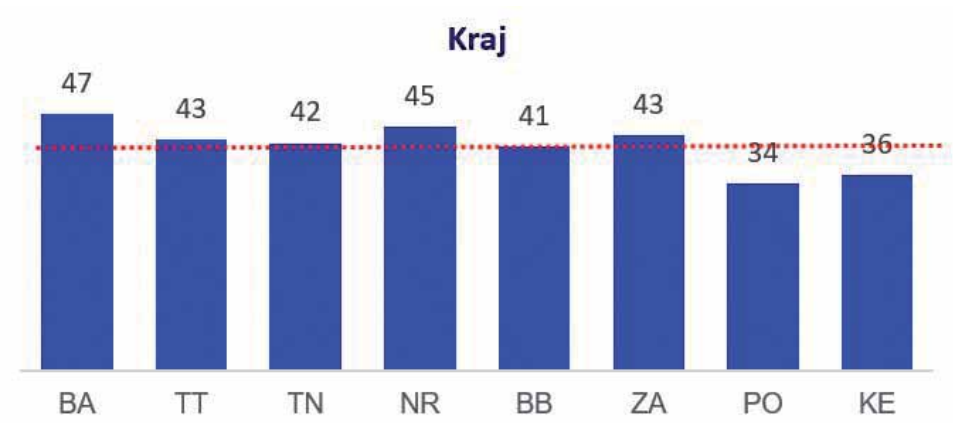
Skúšobné priestory (35 %): Skúšobné priestory na divadelnú, hudobnú a tanečnú činnosť má v ponuke priemerne 35 % kultúrnych objektov. Ponuka v rámci jednotlivých krajov je približne na rovnakej úrovni, výraznejšie zaostávajú len objekty v Banskobystrickom kraji (26 %). Ponuka predmetných priestorov postupne stúpa s veľkosťou sídla. V mestách s 20- až 50-tisíc obyvateľmi ponúka tieto priestory v porovnaní s priemerom až dvojnásobok kultúrnych objektov (71 %).

Kinosály (5 %): Kinosály ako samostatné priestory určené len pre potreby filmovej projekcie za posledné roky výrazne ustupujú zo svojich pozícií, keď zohrávali v rámci domov kultúry prioritnú rolu a najmä v obciach boli pilierom kultúrnych aktivít. Kinosály malo v roku 2020 v ponuke priemerne len 5 % kultúrnych objektov. Ponuka v rámci jednotlivých krajov je približne na rovnakej úrovni, výraznejší pokles sme zaznamenali len v košickom regióne (2 %). Medzi veľkostnými kategóriami sídiel sa ponuka samostatných kinosál drží vyššie nad všeobecným priemerom, len v mestách od 5- do 50-tisíc obyvateľov (od 10 % do 15 %), v obciach pod tisíc obyvateľov už podiel kultúrnych objektov so samostatnými kinosálami nepresahuje 2 %.

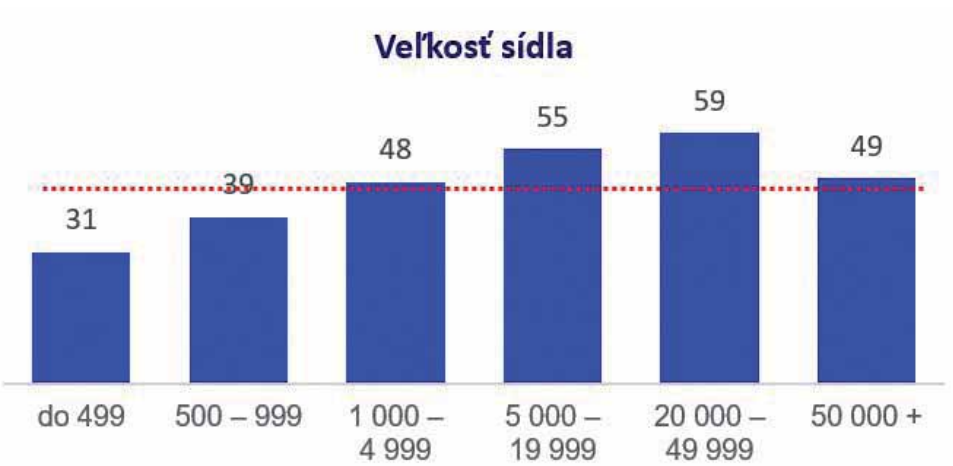
Priemerná kapacita kinosál v ponuke kultúrnych zariadení je 193 miest. Okrem kapacity kinosál Trnavského a Žilinského kraja, ktoré sú mierne nadpriemerné (227, resp. 233 miest), sa všetky ostatné kraje pohybujú v rámci priemeru. Kapacita kinosál ako tendencia stúpa s veľkosťou sídla. Kapacitne najväčšie kinosály v mestách nad 50-tisíc obyvateľov (320) sú približne 3,5-krát väčšie ako v najmenších obciach do 500 obyvateľov (93).

Index ponuky zariadení pre kultúrne vyžitie opäť vychádza z miery prítomnosti položiek ponuky jednotlivých zariadení a pohybuje sa v intervale 0 – 100 bodov. Priemerná hodnota tohto indexu za všetky kultúrne objekty na Slovensku má z pohľadu regiónov hodnotu 41 bodov. Podľa tohto indexu má najlepšiu ponuku zariadení pre kultúrne vyžitie Bratislavský kraj (47 b.) pred Nitrianskym (43 b.), ale inak okrem východoslovenských je z regionálneho hľadiska situácia v tomto smere porovnateľná.

PONUKA ZARIADENÍ
NA KULTÚRNE VYŽITIE

Priemerná hodnota tohto indexu pre veľkostné kategórie sídiel za všetky kultúrne objekty na Slovensku dosiahla 47 bodov. Aj keď aj v tomto prípade index zariadení pre kultúrne vyžitie stúpa s rastúcou veľkosťou sídiel, rozdiely medzi jednotlivými kategóriami nie sú až také priepastné. Medzi veľkostnými sídlami sú na tom najlepšie objekty v mestách s 20- až 50-tisíc obyvateľmi, ktoré boli najlepšie v štyroch zo siedmich položiek. Najnižší index síce dosiahli najmenšie obce do 500 obyvateľov, ale jeho hodnota (31 b.) indikuje prítomnosť aspoň tretiny sledovaných položiek.

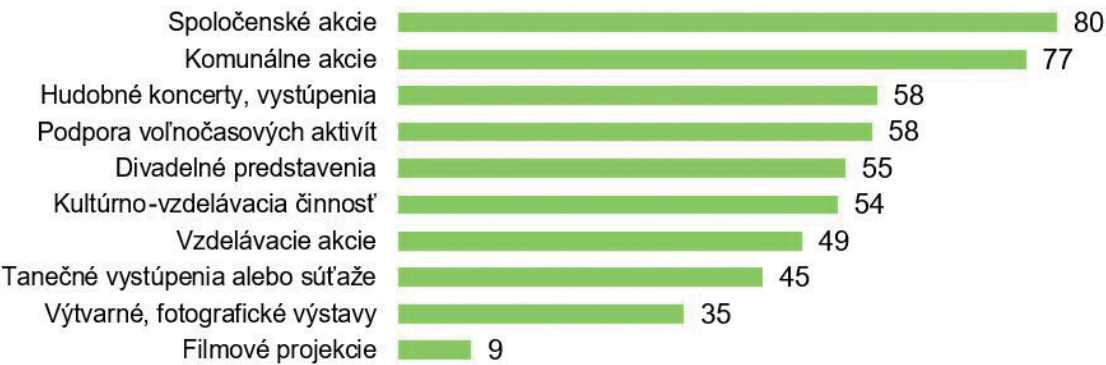
III. ROZSAH REALIZOVANÝCH KULTÚRNYCH AKTIVÍT

3.1.

PONUKA KULTÚRNYCH SLUŽIEB

Pod rozsah realizovaných kultúrnych služieb boli zahrnuté už konkrétne kultúrne či spoločenské udalosti, ktoré tvoria obsahovú náplň činnosti každého kultúrneho domu: koncerty, divadlá, komunálne či spoločenské akcie, výstavy atď. Najčastejšie realizované aktivity v domoch kultúry (vo vlastnej alebo agentúrnej produkcii) sú žánrovo nešpecifikované podujatia pre široký záber ľudí: spo-

ločenské akcie (plesy, zábavy... 80 %) a komunálne akcie (trhy, jarmoky, dni obce... 77 %). Najvyššie postavenými umeleckými žánrami sú hudobné koncerty (58 %) a divadelné predstavenia (55 %). Filmové projekcie, v dávnejšej minulosti nosná aktivita DK, sú v rámci ponukového portfólia kultúrnych služieb na okraji záujmu (9 %).

V rámci sledovaných kultúrnych služieb, ktoré kultúrne objekty ponúkajú, nás zaujímalo tiež, nakoľko a pri ktorých službách sa realizujú výraznejšie v rámci vlastnej produkcie, či prevládajú kupované (agentúrne) produkcie alebo mix oboch zmienených. Priemere len 15 % realizuje výlučne v rámci vlastnej produkcie kultúrneho strediska, len v agentúrnej produkcii sa ponúka 13 % a v kombinovanej podobe 25 % kultúrnych služieb. Ak tieto formy produkcie prepočíta-

me len na tie kultúrne objekty, ktoré danú službu ponúkajú, potom najväčší podiel služieb v rámci vlastnej produkcie majú komunálne akcie (46 %) a podpora voľnočasových aktivít (41 %). Agentúrne produkcie majú prevahu najmä pri aktivitách, kde sú kultúrne strediská odkázané na ponuku zvonku, čiže najmä divadelné predstavenia (29 %) a hudobné koncerty a vystúpenia (26 %).

Hudobné koncerty (58 %): Hudobné koncerty ponúka v rámci svojich služieb priemerne 58 % kultúrnych zariadení. Vysoko nad týmto priemerom sú kultúrne strediská v Bratislavskom (80 %) a Trnavskom kraji (74 %). Podiel kultúrnych objektov ponúkajúcich hudobné koncerty smerom na východ klesá, v Prešovskom regióne je to 48 %. Hudobné koncerty patria ku kultúrnym službám s najmenším podielom vlastnej produkcie (6 %). Ponuka hudobných koncertov pravidelne rastie s veľkosťou sídiel (až na najväčšie mestá). V mestách s 20- až 50-tisíc obyvateľmi ponúkajú hudobné koncerty všetky kultúrne centrá, z toho 43 % výlučne v agentúrnej produkcii, zvyšok v kombinácii s vlastnou.

Voľnočasové aktivity (58 %): Podporu voľnočasových aktivít ponúka v rámci svojich služieb priemerne 58 % kultúrnych zariadení. Nadpriemerné sú opäť kultúrne strediská v Bratislavskom (74 %) a Trnavskom kraji (73 %), hlboko pod priemerom, naopak, objekty v Prešovskom kraji (41 %). Podpora voľného času je v poradí treťou aktivitou s najväčším podielom vlastnej produkcie (24 %). Tú majú v tomto prípade najvyššiu kultúrne centrá v Trenčianskom kraji (31 %). Podpora voľnočasových aktivít rovnomerne rastie s veľkosťou sídiel (až na najväčšie mestá). V mestách s 20- až 50-tisíc obyvateľmi ponúkajú tieto aktivity všetky kultúrne centrá a dosahujú aj najvyšší podiel akcií vo vlastnej produkcii (38 %).

Divadelné predstavenia (55 %): Divadelné predstavenia ponúka v rámci svojich služieb priemerne 55 % kultúrnych zariadení. Vysoko nad týmto priemerom sú kultúrne strediská v Bratislavskom (78 %) a Žilinskom kraji (66 %). Pod priemerom sú v tejto ponuke kultúrne objekty v Košickom (45 %) a v Prešovskom (43 %) kraji. Divadelné predstavenia sú spolu s hudobnými koncertmi služby s najmenším podielom vlastnej pro-

dukcie (6 %). Výnimkou sú azda len objekty v Bratislavskom a Žilinskom kraji, kde podiel divadelných predstavení vo vlastnej produkcii dosiahol 13 %. Ponuka divadelných predstavení pravidelne rastie s veľkosťou sídiel (až na najväčšie mestá). Aj divadelné predstavenia ponúkajú v mestách s 20- až 50-tisíc obyvateľmi všetky kultúrne objekty, najmenej v obciach do 500 obyvateľov (36 %).

Kultúrno-vzdelávaciu činnosť (54 %): Kultúrno-vzdelávaciu činnosť ponúka v rámci svojich služieb priemerne 54 % kultúrnych zariadení. Nadpriemerne aktívne sú v tomto smere opäť kultúrne strediská v Trnavskom (74 %), Bratislavskom a Nitrianskom (67 %) kraji. Pod priemerom sú v tejto ponuke kultúrne objekty v Prešovskom kraji (39 %). Podiel vlastnej produkcie na ponúkaných službách a kupovanej produkcii je priemerne rovnaký (13 %), väčšinu však tvorí kombinovaná produkcia (28 %). Aj ponuka kultúrno-vzdelávacej činnosti pravidelne rastie s veľkosťou sídiel (až na najväčšie mestá). Vysoký nadpriemer je v sídlach nad 5-tisíc obyvateľov, v mestách s 20- až 50-tisíc obyvateľmi ponúka danú činnosť až 96 % kultúrnych objektov.

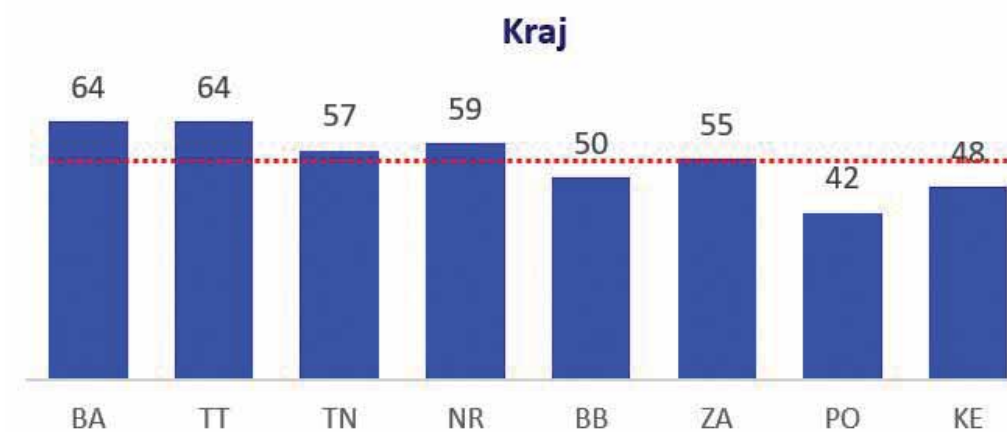
Vzdelávacie akcie (49 %): Vzdelávacie akcie ponúka v rámci svojich služieb priemerne 49 % kultúrnych zariadení. Mierne nad priemerom sú kultúrne strediská v Trnavskom kraji (57 %). Inak možno považovať ponuku ostatných krajov v rámci tejto činnosti za vcelku vyrovnanú. Mierne pod priemerom sú v ponuke kultúrne objekty v Prešovskom kraji (42 %). Podiel vlastnej produkcie je najvyšší v Žilinskom kraji. Aj ponuka vzdelávacej činnosti pravidelne rastie s veľkosťou sídiel. Vysoký nadpriemer je v sídlach nad 5-tisíc obyvateľov, v mestách s 20- až 50-tisíc obyvateľmi ponúkajú danú činnosť všetky kultúrne objekty.

Tanečné vystúpenia (45 %): Tanečné vystúpenia ponúka v rámci svojich služieb priemerne 45 % kultúrnych zariadení. Výraznejšie nad týmto priemerom sú kultúrne strediská v Trnavskom (55 %) a Bratislavskom kraji (54 %). Aj tanečné vystúpenia patria k službám s malým podielom vlastnej produkcie (7 %). Výnimkou sú azda len objekty v Nitrianskom (10 %) a Žilinskom (9 %) kraji. Ponuka tanečných vystúpení pravidelne rastie s veľkosťou sídiel (až na najväčšie mestá). Vysoký nadpriemer je v sídlach nad 5-tisíc obyvateľov, v mestách s 20- až 50-tisíc obyvateľmi ponúka danú službu 96 % kultúrnych objektov, ale bez výlučne vlastnej produkcie.

Výtvarné a fotografické výstavy (35 %): Výtvarné a fotografické výstavy ponúka v rámci svojich služieb priemerne 35 % kultúrnych zariadení. V oblasti tejto ponuky sú vysoko nadpriemerné kultúrne strediská v Trnavskom (59 %) a Bratislavskom kraji (50 %). Pod priemerom sú v tejto ponuke kultúrne objekty v Prešovskom kraji (21 %). Najviac výstav vo vlastnej produkcii ponúkajú kultúrne objekty v Bratislavskom kraji (17 %). Ponuka výtvarných a fotovýstav progresívne rastie s veľkosťou sídiel. Vysoký nadpriemer je v kategóriách sídiel od 5- do 50-tisíc obyvateľov (okolo 80 %), v ktorých sa kultúrne objekty prezentujú aj vysokou mierou vlastnej produkcie, priemerne 23 %.

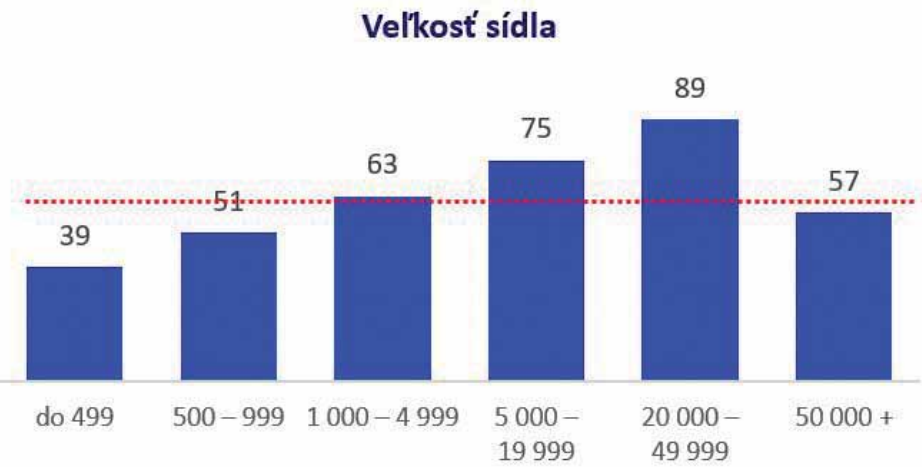
Filmové projekcie (9 %): Filmové projekcie sa dostali na okraj záujmu, v rámci svojich služieb ich priemerne ponúka len 9 % kultúrnych zariadení. Výraznejšie nad týmto priemerom sú kultúrne strediská v Bratislavskom kraji (17 %). Filmové projekcie sú jednoznačne služby s najnižším podielom vlastnej produkcie (1 %). Ponuka filmových projekcií progresívne stúpa s veľkosťou sídiel (až na najväčšie mestá), ale ich podiel v jednotlivých veľkostných kategóriách sídiel je veľmi rozdielny. Kým v obciach do tisíc obyvateľov sa filmy už takmer nepremietajú, vysoký nadpriemer sme zaznamenali v sídlach nad 5-tisíc obyvateľov, v mestách s 20- až 50-tisíc obyvateľmi ponúka danú službu 67 % kultúrnych objektov.

Index ponuky kultúrnych služieb vychádza z miery prítomnosti sledovaných položiek ponuky a pohybuje sa v intervale 0 – 100 bodov. Priemerná hodnota tohto indexu za všetky kultúrne objekty na Slovensku má z pohľadu regiónov hodnotu 55 bodov. Podľa tohto indexu má najlepšiu ponuku kultúrnych služieb Bratislavský kraj spolu s Trnavským (64 b.), ale rozdiely v porovnaní s ostatnými krajmi nie sú veľké. Výraznejšie zaostáva najmä Prešovský kraj (42 b.).

PONUKA KULTÚRNYCH
SLUŽIEB

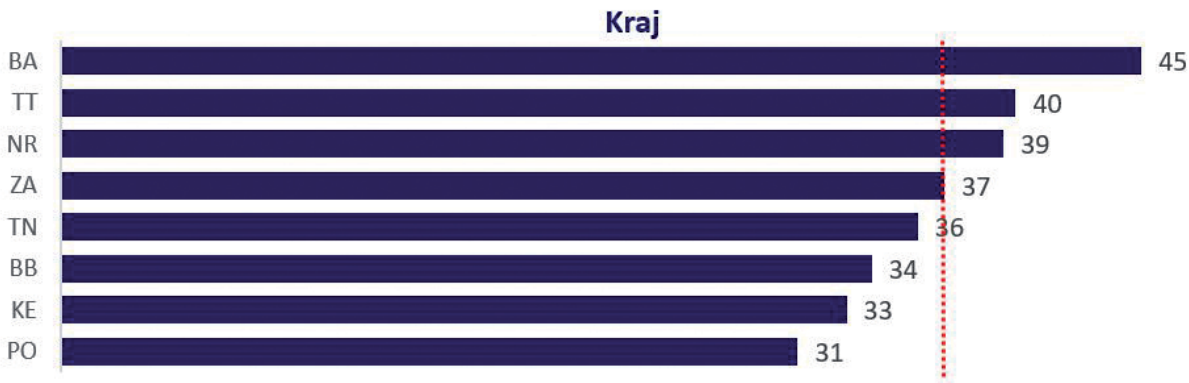
Priemerná hodnota tohto indexu pre veľkostné kategórie sídiel za všetky kultúrne objekty na Slovensku dosiahla 62 bodov. Index realizovaných kultúrnych aktivít rastie s veľkosťou sídiel, ale rozdiely medzi jednotlivými kategóriami sú na úrovni minimálne 10 a viac bodov. Medzi kategóriami veľkosti miest a obcí opäť dominujú kultúrne objekty v mestách s 20- až 50-tisíc obyvateľmi (89 b.), ktoré boli najlepšie v deviatich z desiatich položiek, a v porovnaní s obcami do 500 obyvateľov (39 b.) je medzi nimi rozdiel až 50 bodov.

Pre zaujímavosť sme kultúrne objekty porovnali aj na základe celkového indexu, ktorý zohľadňoval hodnotu indexov za jednotlivé oblasti. Celkový index vybavenia a ponuky kultúrneho objektu (za kraje) bol konštruovaný ako jedna priemerná hodnota jednotlivých indexov parciálnych oblastí: prevádzkovotechnická vybavenosť, technická vybavenosť priestorov, stavebnotechnické vybavenie objektu, ponuky zariadení pre kultúrne využitie a ponuka kultúrnych služieb. Hodnota priemerného celkového indexu pre kraje SR je 37 bodov. Na základe celkového indexu vyšiel z pohľadu fungovania kultúrnych objektov daného kraja ako najlepší

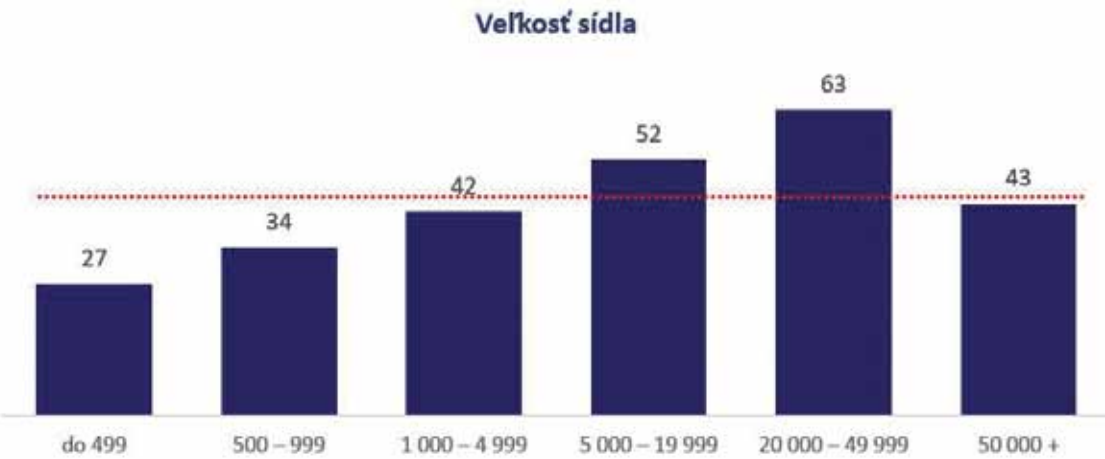
Bratislavský kraj pred Trnavským a Nitrianskym. Bratislavský kraj ťažil najmä z vysokého skóre za technické a stavebnotechnické vybavenie kultúrnych objektov.

PONUKA KULTÚRNYCH
SLUŽIEB

Celkový index vybavenia a ponuky kultúrneho objektu (za veľkosť sídelnej jednotky) bol obdobne ako celkový index za kraje konštruovaný na základe jednotlivých indexov parciálnych oblastí. Hodnota priemerného celkového indexu pre veľkostné kategórie sídiel SR je 44 bodov. Na základe celkového indexu vyšla z pohľadu fungovania kultúrnych objektov za jednotlivé veľkostné kategórie miest a obcí ako najlepší kategória miest od 20- do 50-tisíc obyvateľov pred obcami a mestami od 5- do 20-tisíc obyvateľov.

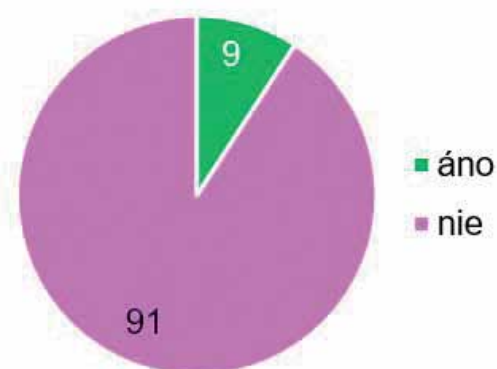
Víťazná kategória bola najlepší vo všetkých piatich sledovaných oblastiach. Veľkosť sídiel diferencuje vybavenie a ponuku kultúrnych objektov podstatne viac ako regióny. Ak sme pri krajoch konštatovali medzi najlepší a najhorší celkový indexom rozdiel 14 bodov, v prípade veľkosti sídelných jednotiek je to až 36 bodov. Najvýraznejší rozdiel medzi veľkostnými kategóriami miest a obcí sme zaznamenali pri rozsahu realizovaných aktivít (50 b.) a technickom vybavení kultúrnych objektov (43 b.).

3.2. DOM KULTÚRY AKO ZRIAĐOVATEĽ UMELECKÝCH TELIES A ORGANIZÁTOR VOĽNOČASOVÝCH AKTIVÍT

Aj keď podporu voľnočasových aktivít deklaruje 58 % domov kultúry, priamym zriaďovateľom alebo spoluzriaďovateľom záujmovo-umeleckých amatérskych telies je len 16 % z nich (9 % zo všetkých).

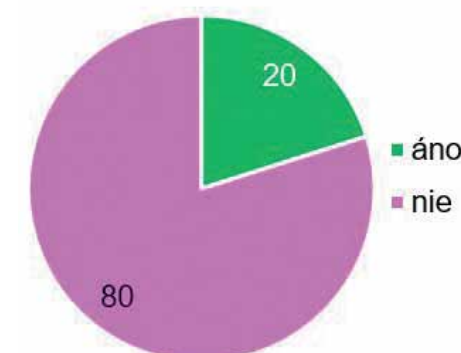
Z hľadiska obsahového zamerania amatérskych telies dominujú folklórne súbory (dospelé aj detské), ľudové spevácke súbory a amatérske divadelné súbory. Svoje zastúpenie má aj dychová hudba, ľudová hudba a hudobné skupiny iných žánrov.

Mierne nadpriemerne sa darí kultúrnym objektom pôsobiť ako (spolu)zriaďovateľ záujmových a umeleckých telies v Trenčianskom (12 %) a Trnavskom (11 %) kraji, pod priemerom tentoraz ostali objekty z Bratislavského kraja (7 %).

Zriaďovaniu záujmovo-umeleckých telies kultúrnymi objektmi sa darí najmä vo veľkých obciach a mestách, predovšetkým v mestách od 20- do 50-tisíc obyvateľov (43 %).

Svoj podiel na organizácii alebo zabezpečení klubovej krúžkovej voľnočasovej činnosti deklarovalo 20 % z oslovených kultúrnych objektov.

Organizovaniu klubovej krúžkovej voľnočasovej aktivity sa na Slovensku priemerne venuje 20 % kultúrnych objektov. Nadpriemerne sa v tomto darí najmä kultúrnym stredkám v západnej časti Slovenska (priemerne 28 %), stred a východ Slovenska v tomto zaostáva (16 %).

Zabezpečovanie voľnočasovej aktivity kultúrnymi centrami rastie s veľkosťou sídiel, v najväčších mestách sa tejto činnosti venuje 60 %.

Z hľadiska veľmi rozmanitého a členitého obsahového zamerania krúžkovej voľnočasovej činnosti sú najsilnejšie (z hľadiska početného zastúpenia) kluby dôchodcov a seniorov, športové krúžky (najmä stolný tenis, ale aj šach, turistika, cvičenie žien), čitateľské krúžky (verejné čítanie, súťaže, besedy so spisovateľmi), dobrovoľný hasičský zbor, tvorivé dielne, kluby žien (mamičiek) atď.

Možnosti podnikat' v rámci kultúrnych objektov aj v oblastiach mimo kultúry sa zatiaľ veľmi neprejavuje. Najčastejšou formou, ktorá sa objavuje zhruba v každom piatom kultúrnom objekte, je predaj tovarov a publikácií. Prenájom priestorov na administratívne a kancelárske účely deklarovalo 14 % objektov. Iné formy podnikania nedosiahli ani 10 %. V rámci ďalších (iných) služieb sa najčastejšie realizuje prenájom priestorov na spoločenské a rodinné akcie, predajné trhy alebo služby pre obyvateľov.

Predaj tovaru a publikácií (20 %): Predaj tovaru a publikácií ponúka v rámci svojich služieb priemerne 20 % kultúrnych zariadení. Mierne pod priemerom sú v tomto type podnikania kultúrne strediská v Bratislavskom kraji (15 %), objekty v ostatných krajoch sa pohybujú tesne okolo priemeru. Väčšinou sa táto činnosť realizuje cez prenájom priestorov externým subjektom. Podľa veľkosti sídla sa na predaj tovarov a publikácií orientuje najviac kultúrnych objektov v sídlach od tisíc do 5-tisíc obyvateľov (27 %) kultúrnych objektov, z veľkej časti prostredníctvom prenájmu externým subjektom. Najväčší podiel podnikania v danej oblasti vlastnými silami a kapacitami (10 %) sme zaznamenali v kultúrnych objektoch vo väčších sídlach (5- až 50-tisíc obyvateľov).

Prenájom priestorov (14 %): Prenájom priestorov na administratívne a kancelárske účely ponúka v rámci svojich služieb priemerne 14 % kultúrnych zariadení. Mierne nad priemerom sú v tomto type podnikania kultúrne strediská v Žilinskom (17 %), Bratislavskom (16 %) a Trenčianskom kraji (16 %). Prenájom priestorov sa oveľa častejšie realizuje cez vlastnú činnosť kultúrnych objektov. Na prenájom priestorov sa častejšie zameriavajú kultúrne objekty v sídlach od 5- do 50-tisíc obyvateľov, v obciach do tisíc obyvateľov sa podnikanie týmto smerom udržiava na úrovni 10 %.

Prevádzka kaviarne, klubu (7 %): Prevádzku bežnej kaviarne alebo klubu ponúka v rámci svojich služieb priemerne 7 % kultúr-

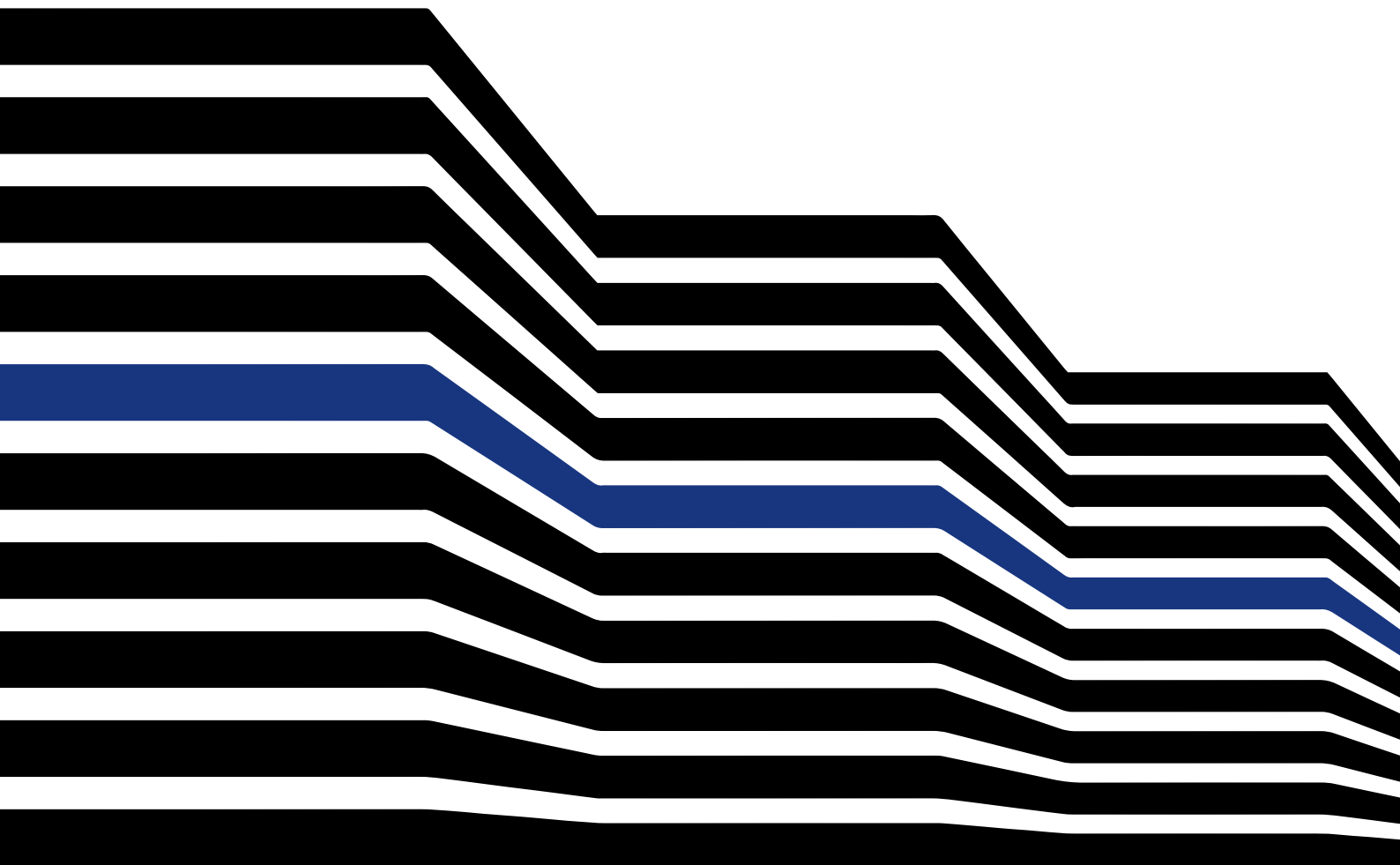
ných zariadení. Nad priemerom sú v tomto type podnikania kultúrne strediská v Bratislavskom kraji (17 %), kultúrne objekty v ostatných krajoch sú v rámci priemeru. Prevádzka bežnej kaviarne či klubu sa takmer výlučne realizuje cez prenájom externým subjektom. Tento typ podnikania sa pre kultúrne objekty javí takmer výlučne ako „biznis“ v mestách nad 20-tisíc obyvateľov.

Nasledujúce tri oblasti možného podnikania kultúrnych domov, ktoré sme zaradili do prieskumu, uvádzame už skôr len pre zaujímavosť, lebo získané početnosti sú príliš malé na to, aby si výsledky nárokovali na nejaké zovšeobecňovanie či vyvodzovanie relevantnejších záverov.

Predaj zvukových audio-, videonosičov (3 %): Predaj zvukových audio- či videonosičov ponúkajú v rámci svojich služieb priemerne len 3 % kultúrnych zariadení (vo výskumnej vzorke 42 jednotiek, v reáli sa môže týkať asi 80 prevádzok). Vo zvýšenej miere tento typ podnikania realizujú kultúrne strediská v Trnavskom a Banskobystrickom kraji (5 %). Kultúrne strediská v Bratislavskom kraji sa tejto činnosti nevenujú vôbec. Predajú zvukových nosičov sa najviac venujú kultúrne centrá v sídlach od 5- do 20-tisíc obyvateľov.

Kaviareň, klub s hudobnou, inou kultúrnou produkciou (2 %): Prevádzku kaviarne, klubu s hudobnou alebo inou kultúrnou produkciou ponúkajú v rámci svojich služieb priemerne len 2 % kultúrnych zariadení. Vo zvýšenej miere tento typ služieb ponúkajú kultúrne strediská v Trenčianskom (4 %) a Nitrianskom kraji (3 %). Prevádzkovaníu hudobnej kaviarne sa najviac venujú kultúrne centrá vo väčších sídlach, najmä v mestách s 20- až 50-tisíc obyvateľmi.

Ubytovanie (1%): Ubytovanie ponúka v rámci svojich služieb priemerne len 1 % kultúrnych zariadení (vo výberovej vzorke). Vo zvýšenej miere tento typ služieb ponúkajú len kultúrne strediská v Bratislavskom (2 %) a Nitrianskom kraji (2 %). Na ponuku ubytovacích služieb sa vo zvýšenej miere zameriavajú len kultúrne objekty v mestách nad 50-tisíc obyvateľov (7 %).

NÁRODNÉ
OSVETOVÉ
CENTRUM